

BOEKENPAUW VOOR
TOM SCHAMP

KINDERBOEKENVAKANTIES ••• VAKANTIETHRILLERS ••• VOORLEESWEDSTRIJDEN
••• DE VOORLEESEXPRESS ••• TIEN JAAR KIDSWEEK EN 7DAYS ••• DYSTOPISCHE
ROMANS ••• DIORAPHTJE JONGERENLITERATUUR PRIJS ••• DAS MAGAZIN FES-
TIVAL ••• PETRA LASEUR OVER LEZEN ••• EEN KIJKJE IN HET ATELIER VAN TOM
SCHAMP ••• LEESBELEVINGSONDERZOEK ••• VERS-FINALE

Juni 25-jarig jubileum Maand van het Spannende Boek, thema: '25 jaar Spannende Boeken', maandvanhetspannendeboek.nl ••• **8 juni** Poëzie aan de steiger, gedichtenfestival aan de steiger vóór de Rode Hoed aan de Keizersgracht in Amsterdam, slaa.nl ••• **11 juni t/m 15 juni** 44ste Poetry International Festival Rotterdam, poetryinternational.org ••• **13 juni** C. Buddingh' Prijs voor nieuwe Nederlandstalige poëzie, poetryinternational.org ••• **15 juni** Finale Poem Express, poem-express.com ••• **19 juni** Uitslag Nederlandse Kinderjury, kinderjury.nl ••• **9 juni** Slotevent 'Er was eens', project voor een speelse manier van omgaan met literatuur voor jongeren, passionatebulkboek.nl ••• **23 juni** Prijsuitreiking Write Now!, writenow.nu ••• **8 t/m 15 september** Week van de alfabetisering.nl ••• **19 september** Start De Weddenschap, deweddenschap.nl •••

Kwestie van lezen

Praktische folders

Werk je in het onderwijs en wil je meer werk maken van leesbevordering?

De brochurereeks *Kwestie van lezen* bevat veel praktische tips en biedt daarnaast

informatie waarom een gedegen leesbevorderingsaanpak bewezen effectief is.

In de reeks zijn tot nu toe drie brochures voor het basisonderwijs verschenen:

Vrij lezen, Voorlezen en Praten over boeken.

In het najaar volgen de brochure *Meertalige ouders* en de brochures voor het

voortgezet onderwijs *Vrij lezen, Voorlezen* en *De leesomgeving*.

Bestellen

U kunt de folders per tiental bestellen. De eerste 10 exemplaren ontvangt u gratis, daarna betaalt u € 2,50 per tiental. Bestellen kunt u via e-mail bij Anne Borgdorff: aborgdorff@lezen.nl.

Redactioneel

In *Het land van de grote woordfabriek* wordt maar weinig gesproken. Want woorden zijn duur, dus wie arm is heeft er weinig. Gelukkig vindt de arme hoofd-persoon toch een grote liefde – voor het

uiten van ware liefde zijn, zeker met een beetje fantasie, uiteindelijk weinig woorden nodig. Dit bijzondere prentenboek gaat letterlijk over de waarde van woorden en het vermogen daarmee betekenisvolle zinnen te maken. In het echte leven is dat niet veel anders. Niet voor niets spreken we van een *woordenschat*: een schat voor het leven. Niet alleen om jezelf te uiten of om je lief te verleiden, maar ook voor goede schoolprestaties en voor het hele latere leven. De huidige politieke nadruk op de taal- en leesvaardigheid van leerlingen en de verscherpte aandacht voor de basisvaardigheden taal en rekenen is dan ook een toe te juichen koers. De prestaties van kinderen en jongeren op het gebied van meer complexe leesvaardigheid, nemen af. Zonder woordenschat is een complexe tekst moeilijk te lezen, laat staan te begrijpen. De achterblijvende resultaten op de taaltoetsen voor leerlingen in het voortgezet onderwijs en het mbo, leidden in de media tot diverse reacties en evenzovele suggesties voor verbetering. Maar opvallend genoeg wordt één heilzame remedie niet genoemd: de waarde van veel lezen. Wie regelmatig leest wordt beter in taal. En wie blijft lezen, wordt nog beter. De onderzoeken waaruit dit blijkt zijn de afgelopen jaren door Stichting Lezen veelvuldig onder de aandacht gebracht. Dat blijven we doen tot iedereen op de hoogte is van de feiten. En die liegen er niet om: wie per dag een kwartier leest, leest een miljoen woorden per jaar en kan zijn of haar woordenschat uitbreiden met duizend woorden – evenveel als een kind er per jaar gemiddeld op school bijleert met de traditionele lesstof. De voorgestelde verbeteringen snijden hout, maar laat wat voor de hand ligt niet links liggen. Zorg van jongs af aan voor tijd en aandacht voor lezen, door voor te lezen en laat leerlingen zelf lezen uit boeken die ze leuk vinden. Goed onderwijs biedt ruimte voor lezen – ten minste een kwartier per dag.

Gerlien van Dalen,
Directeur Stichting Lezen

Legenda

	0–6 jaar		12–15 jaar
	6–12 jaar		15–18 jaar
			algemeen

De projecten die recentelijk mogelijk zijn gemaakt met inhoudelijke en/of financiële steun van Stichting Lezen, zijn met aangegeven.

Lezen. Kwartaaltijdschrift voor leesbevordering en literatuureducatie is een uitgave van Stichting Lezen.

Professionals en studenten op het gebied van leesbevordering en literatuureducatie ontvangen **Lezen** gratis door zich aan te melden via www.lezen.nl

Redactieadres: Stichting Lezen, Nieuwe Prinsengracht 89, 1018 VR Amsterdam. T 020-6230566 | E-mail redactie: redactie@lezen.nl

Voor vragen over gratis toezending en adreswijzigingen: info@lezen.nl | Hoofdredacteur: Gerlien van Dalen | Eindredactie: Joukje Akveld

Redactie: Joukje Akveld, Daan Beeke, Eva Gerrits, Annemarie Terhell, Desirée van der Zander | Medewerkers aan dit nummer: Stijn Aerden,

Jacqueline Ancona, Amber Beckers, Sjoerd van der Hucht, Peter van Hugten, Jochem Jurgens, Jørgen Koopmanschap, Bas Maliepaard, Elsbeth Tijssen

Vormgeving: Ramona Dales, Lijn 1, Haarlem | Uitgever: Stichting Lezen

Druk: Zalsman BV | Coverbeeld: © Tom Schamp

© juni 2013 Stichting Lezen. Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd door middel van enige methode of vorm dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISSN 1570-9698. De inhoud van **Lezen** is auteursrechtelijk beschermd. Eventuele rechtebenden die wij niet hebben kunnen achterhalen, verzoeken wij contact op te nemen met de uitgever.

INHOUD

- 4 Met Remi door Frankrijk
Kinderboekenvakanties

- 7 Een witte kwelgeest
Lezen en verder lezen

- 8 Drie kampioenen met lef
Voorleeswedstrijden

- 10 Blikveld 0–6

- 12 Met boeken gaat er een wereld open
De VoorleesExpress

- 14 Blikveld 6–12

- 16 Geen aapjes in een circus
10 jaar Kidsweek en 7Days

- 18 Prikkel

- 20 Verlaat het hol, zoek actie
Dystopische romans

- 22 Blikveld 12–15

- 24 Het recht je ongelukkig te voelen
Interview Philip Huff

- 25 Hoop in een onverschillig universum
Interview John Green

- 26 Blikveld 15–18

- 28 Leesclub XXL
Das Magazin Festival

- 30 ‘Een stripblad in kleur, dat was wat hoor,
vlak na de oorlog’
Petra Laseur over lezen

- 32 ‘Schilderen heeft een ander ritme’
Een kijkje in het atelier van Tom Schamp

- 34 Lezen gaat altijd over jezelf’
Onderzoek naar leesbeleving

- 35 Een pen die Kees heet
VERS-finale, School der Poëzie

- 36 Uitgelicht – Jaar van het Voorlezen 2013

facebook.com/stichtinglezen
 @stichtinglezen

Familievakantie Koning Arthur

Met Remi door Frankrijk

**HET KINDERBOEK ACHTERNA
GEREISD – In de voetsporen van een
klassiek kinderboek door Europa reizen
of op schrijfkamp met Maren Stoffels;
leesverslaafde kinderen zijn niet
langer afhankelijk van vakantieboeken,
ze kunnen nu op boekenvakantie.**

DOOR JOUKJE AKVELD

Het was reisorganisatie Simbo die uitgeverij Leopold benaderde met het idee voor vakantiecampen rond kinderboeken. Toen pr- en marketingmedewerker Merel Ooms erover sprak met Maren Stoffels, auteur van veelgelezen meidenboeken, bleek die met hetzelfde idee rond te lopen, waarna de handen ineen werden geslagen. Tieners die deze zomer op kamp gaan met Maren Stoffels aan het Veerse Meer storten zich een week lang op het schrijven van een eigen verhaal. Stoffels zelf is een paar dagen aanwezig om workshops te geven. 's Avonds bij het kampvuur leest ze voor uit haar boeken en ook de andere activiteiten staan in het teken van haar verhalen, zoals het *Sproetenliefde*-spel en de alcoholvrije cocktails die deelnemers kunnen maken in het kader van *Ketchup en Cocktails*.

De samenwerking met de reisorganisatie past bij het beleid van Leopold om partners te zoeken die aansluiten bij haar boeken, zegt Ooms. Met Simbo is uitvoerig gesproken hoe de zomerkampen konden aansluiten bij kinderboeken. Zo komt er ook een Best Friends Forever Zomerkamp voor tien- tot zestienjarigen, waar auteurs uit de gelijknamige reeks schrijftips geven, en kunnen jongere kinderen zich aanmelden voor een Dolfje Weerwolfje Kamp. Tot de programmaonderdelen behoort onder meer een speurtocht in weerwolvenstijl. Schrijver Paul van Loon zelf is niet aanwezig. 'Pauls agenda zit twee jaar van te voren al dichtgetimmerd,' zegt Ooms. 'Bovendien gaat hij in de zes weken waarin de kampen plaatsvinden, zelf op vakantie. Je kunt kinderen niet uitleggen dat hij bij het ene kamp wel aanwezig is en bij het andere niet.' Nu stuurt Van Loon iedere dag een videoboodschap, zodat de kinderen toch in Dolfje-sferen blijven.

Drakeneilandkamp

Simbo is niet de enige die vakanties rond kinderboeken organiseert. Schrijfster Lydia Rood had al eerder weekenden opgezet rond haar serie *Drakeneiland*, waarin kinde-

ren zonder toezicht van volwassenen avonturen beleven op een verlaten eiland. Ooms heeft Lydia Rood wel gevraagd of ze met haar weekenden wilde aansluiten bij de vakantiecampen van Simbo, maar die pasten volgens Rood niet in het concept. Ooms: 'Daar heeft ze wel gelijk in. In de *Drakeneiland*-boeken gaat het erom dat kinderen zichzelf redden, terwijl de jeugdkampen van Simbo juist bekendstaan om hun goede begeleiding.'

Kinderen die zich aanmelden voor het Drakeneilandkamp in de Utrechtse natuur krijgen aan het begin van de dag een beroep toegewezen en een geheime opdracht. Volwassen begeleiders houden een oogje in het zeil maar blijven onzichtbaar voor de deelnemers. Zelf heeft de schrijfster ook al enkele keren in de bosjes gelegen om te zien hoe de jonge Drakeneilanders zich redden. Verrassend goed, ontdekte ze. Ze aten wel op rare tijdstippen, gingen niet op tijd naar bed en met de hygiëne namen ze het ook niet zo nauw, maar ongelukken gebeurden er niet. Zodra het volwassen toezicht verdween, namen de kinderen zelf de verantwoordelijkheid.

Junibaen

Voor ouders die liever samen met hun kinderen op vakantie gaan, zijn er andere mogelijkheden om het kinderboek achterna te reizen. Verspreid over Europa bevinden zich musea, themahuizen en pretparken, die geënt zijn op kinderboeken en hun makers. Zo is er in het Franse Strasbourg, de geboorteplaats van tekenaar en schrijver Tomi Ungerer, een museum dat geheel aan zijn werk is gewijd. Je ziet er tekeningen uit *De drie rovers* en *Zeralda's reus*, maar ook zijn werk voor volwassenen is vertegenwoordigd. En in de studio's van Warner Bros bij Londen kunnen bezoekers zich laten rondleiden door de decors van de *Harry Potter*-films.

Ambachtelijker is Junibacken, het themahuis rond de boeken van Astrid Lindgren in Stockholm, ontworpen door illustrator Marit Törnqvist. Wie er binnengaat, koopt een kaartje aan het loket van het station van Vimmerby. Geen modern station, maar een vriendelijk oud gebouwtje, een beetje zoals het eruit gezien moet hebben toen Astrid Lindgren in 1907 in het boerendorp in de Zuid-Zweedse streek Småland werd geboren. In een houten treinwagon gaat het verder langs timmerschuurtjes, stenige weilanden en roodhouten boerenhoeves. Op een van de daken staat Madieke met een grote paraplu in haar hand vervaarlijk te wiebelen. Verderop in een voorraadschuur, het plafond vol hammen en worsten, ligt een volgevreten jongetje tevreden te slapen, op de grond een spoor van worstenvelletjes: Emil van de Hazelhoeve. Vierhonderdduizend bezoekers schommelen jaarlijks aan een kabelbaan door de zeven meter hoge loods, waarin Lindgrens wereld in drie dimensies verrijst. Langs Ronja's roversbos gaat het, voorbij het Kersendal van de gebroeders Leeuwenhart en dwars door het rommelige kamertje van Karlsson van het dak.

De Kinderkruistocht achterna

Astrid Lindgren is in Zweden een instituut. Voor haar lezers is het niet moeilijk in haar voetsporen te treden. Haar geboortehuis in Vimmerby; het eiland Furusund voor de scherenkust waar ze tientallen zomers doorbracht en *Samen op het eiland Zeekraai* situeerde; de boerderij Gibberyd nabij Vimmersby, waar de film over Emil werd opgenomen; Junibacken – het zijn plekken die de Zweden als ware pelgrims in groten getale bezoeken.

Sinds enige tijd worden ook Nederlandse Lindgren-lezers aangespoord de schrijfster achterna te gaan. Pharos Reizen, het reisbureau van de ANWB gespecialiseerd in auto-vakanties in Europa, biedt voor het derde jaar familiereizen met boekenhelden aan. Een ervan is 'Met Pippi Langkous naar Zweden'.

'Kinderboeken en reizen hebben veel gemeen,' zegt Eric Serrarens, verkoop- en distributiemanager van Pharos Reizen. 'Beide staan voor avonturen en nieuwe werelden

Drakeneiland

Drakeneiland

Filmstudio Harry Potter

De wereld van Astrid Lindgren

Legoland

Kinderboekenkampen

- Op kamp met Maren Stoffels
Doelgroep: 13–16 jaar
Veerse Meer, 7 dagen, v.a. € 565,-
- Best Friends Forever Zomerkamp
Doelgroep: 10–13 jaar
Veerse Meer, 7 dagen, v.a. € 565,-
- Dolfje Weerwolfje Kamp
Doelgroep: 7–10 jaar
Scheerwolde, 4 dagen, v.a. € 335,-
- Drakeneilandkamp
Doelgroep: 9–14 jaar
Tull en 't Waal, 1 dag € 40,- / 2 dagen € 95,-

simbo.nl

lydiarood.nl

(voor de Drakeneilandkampen)

musees.strasbourg.eu

(Tomi Ungerer Museum)

wbstudiotour.co.uk

(Filmstudio Harry Potter)

junibacken.se/lang/nederlands

pharosreizen.nl/kinderboeken

kinderboekwinkels.nl

ontdekken.' Een aantal jaar geleden ontstond het idee een reis door Engeland aan te bieden in de sporen van koning Arthur. Het werd een succes. Met een kinderrijk marketingteam was daarna de link naar kinderboeken snel gelegd. Serrarens: 'We proberen met onze reizen zo getrouw mogelijk de route uit het boek na te bootsen. "Met *Kruistocht in spijkerbroek* naar Italië" begint net als Thea Beckmans boek in het Duitse Spiers, waar Dolf met een tijdmachine midden in een dertiende-eeuwse kinder-kruistocht belandt. Vervolgens gaat het via het Zwarte Woud en Bolzano naar de zee, vlak bij Genua.'

Bij de keuze van de kinderboeken wordt onder meer gekeken welke klassiekers er op de markt zijn. Appelleren aan gevoelens van nostalgie bij de ouders is een belangrijk verkoopargument. Nadeel daarvan is dat Nederlandse uitgevers klassiekers minder koesteren dan hun buitenlandse collega's. *Pinokkio* is hier al een tijd niet meer leverbaar. Wel biedt Pharos een sprookjesreis aan door Denemarken, gelieerd aan het werk van Hans Christian Andersen, en een reis met Winnie, Alice en Scrooge door Engeland. Frankrijk kan worden bezocht aan de hand van Remi (*Alleen op de wereld*) en *De kleine prins*. Inderdaad, geeft Serrarens toe, dat laatste boek van piloot Antoine de Saint-Exupéry is lastig te volgen vanwege de buitenaardse planeten waarop het zich afspeelt. 'Maar we hebben Lyon als geboorteplaats van De Saint-Exupéry in de reis opgenomen, en in de vliegtuigstad Toulouse kunnen mensen naar Cité de l'Espace, een themapark over ruimtevaart.'

Boeken proeven

Het gaat niet om de details, meent Daniel Albering, eigenaar van de Rotterdamse kinderboekwinkel De Kleine Kapitein en namens de samenwerkende Kinderboekwinkels adviseur voor de kinderboekenreizen. 'Het idee is dat je meegaat in de fantasie van het boek en de sfeer proeft, het landschap herkent.' Als elfjarig jongetje haalden zijn ouders hem een jaar van school en reisde het gezin de trilogie over de honderdjarige oorlog van Thea Beckman na: *Geef me de ruimte!*, *Triomf van de verschroeide aarde*, *Het rad van fortuin*. 'Van Brugge via Parijs naar Santiago de Compostela. Mijn ouders lazen onderweg uit de boeken voor en gaven ons huiswerk op: wat gebeurde er in deze kerk? Een boek kan van grote invloed zijn op de manier waarop je de omgeving beleeft.'

Nu is hij bezig tiplijstjes te maken voor de Pharosfolder voor volgend jaar. Dat je ook *De kinderen van Bolderburen* of *Niels Holgersson* kunt lezen als je in Pippi's Zweden bent.

Als boekhandelaar ziet hij een groeiende behoefte ontstaan aan samenwerking met partners uit andere vakgebieden. 'Met alleen boeken verkopen red je het niet meer. Deze samenwerking met de ANWB is een win-win situatie: wij gebruiken het enorme volume van de ANWB om onze boeken onder de aandacht te brengen, zij de inhoudelijke kennis van onze winkel. Degenen die de accommodaties boeken, overleggen met mij welke plekken aansluiten bij het betreffende boek. In januari, als mensen hun vakantie plannen, maken wij dan weer een etalage met koffers, landkaarten en de boeken die bij de reizen horen. En we zorgen ervoor dat wie via de website een reis boekt, het betreffende boek krijgt opgestuurd, samen met de reisbescheiden.'

Er valt nog wel het een en ander aan het concept te verbeteren, erkent Albering. Zo ligt de gemiddelde leeftijd van kinderen uit de gezinnen die de kinderboekenreizen boeken nogal laag, waardoor boeken die juist zeer geschikt zijn om na te reizen niet in aanmerking komen. Daarvoor moet nog een list worden bedacht.

En dan nog iets: waarom voert de Pippi-reis wel langs Vimmerby, maar niet naar Junibacken, terwijl de tocht wel naar Stockholm gaat? 'Junibacken?' zegt Serrarens, 'Hé, dat ken ik niet. Maar het klinkt als een goede tip. Misschien iets voor de folder van volgend jaar.' ●●●

Een witte kwelgeest

Twee outcasts nemen een zieke lifter mee en stranden bij een desolaat motel. De lifter legt het loodje, met in zijn koffer twee miljoen dollar. De outcasts pikken het geld. Dat zal ze spijten. *De koudste kus* van John Rector (Boekerij) is een meeslepende, beklemmende mix van onbetrouwbare types, een claustrofobische omgeving en aanrollend geweld.

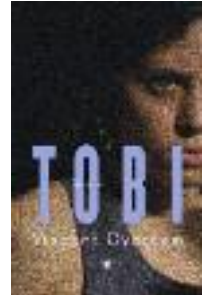
MISDAAD EN GEWELD – Favoriete vakantiebezigheid: ontsnappen in een pakkend verhaal. Dat maakt thrillers zo'n geliefd zomergenre, want niets werkt zo ontspannend als een boek vol spanning en sensatie.

DOOR EVA GERRITS

Een pakkend spookverhaal, wie schrijft dat tegenwoordig nog? De New Yorker Justin Evans schoot raak met *De witte duivel*. De zeventienjarige Amerikaan Andrew Tyler wordt na een overdosis drugs van zijn rijkeluijschool gehaald en door zijn statusbeluste ouders van het continent gestuurd, naar Harrow School, een prestigieuze oude Engelse kostschool. Het is dezelfde school als eeuwen geleden die van de jonge Lord Byron, de beeldschone, geniale dichter met het schandalige liefdesleven, op wie Andrew toevallig veel lijkt. Dat levert hem niet alleen de hoofdrol op in een toneelstuk over de jonge Lord, onder regie van leraar Engels en huismeester Piers, ooit geniaal dichter, thans alcoholverslaafd. Ook trekt Andrew de aandacht van 'de geest van Lot', een ziekelijke, uitgeteerde, witharige jongeling die Andrew meelokt in wrede, sensuele visioenen en die, geest of niet, voor zijn ogen een medeleerling wurgt. Van verwende Amerikaan tot eenzame outsider op een eeuwenoud, hiërarchisch instituut, getergd door een rondwarend spook – steeds wanhopiger zoekt Andrew een manier om zijn kwelgeest en daarmee zichzelf te bevrijden. Hij krijgt hulp van de uitgerangeerde Piers, een excentrieke bibliothecaresse annex filosofe en de bloedmooie dochter van de strengste docent. Maar hoe dichter het bijeengeraapte viertal bij de ontrafeling van het geheim van de jonge Byron en zijn 'witte duivel' komt, hoe gevaarlijker de besmetting van het heden door het verleden.

Met vaste hand en in gebeeldhouwde zinnen heeft Evans, die zelf ooit een jaar op Harrow School zat, een aangrijpend gothic coming-of-age-verhaal geschreven over het leed van de onbegrepen eenzaamheid, te midden van schooljongens, geïsoleerd en overgeleverd aan elkaar; over verliefdheid, seksuele ontluiking en over pure angst en verlies. Een gelaagd spookverhaal met klassieke en moderne elementen als dit is een zeldzaamheid.●●●

De witte duivel, Justin Evans. Karakter, € 19,95

Tobi's mooie moeder is labiel. Gelukkig heeft Tobi het aantrekkelijke buurmeisje Nickie, aan wie hij alles wel wil vertellen. Maar al in de openingsscène van *Tobi* (Bezige Bij) wordt Nickie begraven in het bos. Vincent Overeem houdt zijn personages gevangen in een broeierig net van raadsels, geheimen en onderdrukte emoties.

De jonge Hanna Jameson (22) overtuigt met *Wat je bent* (Luiting Sijthoff), een thriller vol redeloos geweld, gepleegd door killers voor wie je toch sympathie krijgt door hun laconieke gevoel voor humor, (mis)plaatste compassie en een zekere kwetsbaarheid. De geschifte grapjes van Jamesons privé-detectives/huismoordenaars zijn aanstekelijk, hun vriendschap voelt oprecht.

Een gedreven priester helpt schandalen binnen de katholieke kerk te voorkomen, tot hij inziet hoe ontoereikend de straffen zijn die de kerk haar zondaars oplegt. Het drijft hem tot het uiterste. *De rechterhand van de bisschop* van Linden MacIntyre (De Geus) treft de dilemma's van een handhaver van het 'hoogste morele gezag' en het leed van slachtoffers vol in het hart.

Drie kampioenen met lef

FOTO JORGEN KOOPMANSCHAP

Mees van Santen, de Voorleeskampioen

De Nationale Voorleeswedstrijd

De Nationale Voorleeswedstrijd voor leerlingen uit groep 7 en 8 van het basisonderwijs vierde dit jaar zijn twintigste verjaardag. De winnaar mag zich een jaar lang Voorleeskampioen van Nederland noemen en wordt daarnaast ook kinderdirecteur van het Kinderboekenmuseum in Den Haag. Wie zich wil aanmelden voor de editie van 2013-2014 kan dat doen via de website. De Nationale Voorleeswedstrijd wordt mogelijk gemaakt door Stichting Lezen en georganiseerd in samenwerking met de bibliotheken.

denationalevoorleeswedstrijd.nl

FINALES VAN DE NATIONALE VOORLEESWEDSTRIJD, READ2ME! EN DE VOORLEESWEDSTRIJD PABO'S – Een voorleesfinale heeft altijd een feestelijke en licht chaotische sfeer. Een grote zaal, een mooie voorleestoon, veel spandoeken, cameraploegen, fotografen en zenuwachtige kandidaten die strijden onder het motto ‘kampioen ben je al, nu alleen nog eerste worden’. En om het compleet te maken veel publiek dat luid juicht en met de voeten roffelt. Presentator Ajouad El Miloudi: ‘Jongens, kunnen die voeten nu éven stilgehouden worden?’

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Ingetogen, zangerige, geaffecteerde, brommerige, fluisterende, angstige, krijssende en expressieve stemmen klonken tijdens de drie landelijke voorleesfinales in Utrecht. Voorlezen is een kunst waarbij allerlei vaardigheden komen kijken, en in de strijd om de beker worden alle klankregisters opengetrokken. Sommige kandidaten maken van hun optreden een compleet theaterstuk, anderen krijgen een black-out of moeten even snel van het podium af om hun spiekbrieftje te gaan halen. Muziekcentrum Vredenburg Leidsche Rijn, de ‘Rode Doos’ midden in het Utrechtse weiland, vormde in de laatste week van mei het kloppende hart van voorlezend Nederland. Drie landelijke finales vonden er vlak na elkaar plaats: de finale van De Voorleeswedstrijd Pabo's; de voorleeswedstrijd voor brugklassers Read2Me!; en als uitsmijter de twintigste editie van De Nationale Voorleeswedstrijd voor de basisschool met als speciale gast prinses Laurentien. Touringcars reden af en aan, want een voorleesfinale is er niet alleen voor de kandidaten, maar evengoed voor de klasgenoten, meesters, juffen en ouders, die zich met busladingen tegelijk meldden.

FOTO'S KEES-JAN BAKKER

Nick van Rhee, ReadzMe!-kampioen

Supporters

Die supporters zijn belangrijk, want voorlezen doe je samen. De dynamiek en interactie tussen voorlezer en publiek is de sleutel tot een geslaagd optreden. De brugklassers die meedoen aan ReadzMe! zijn zich daar ten volle van bewust. Kampioen van Gelderland Romée (13 jaar): 'Het is gewoon hartstikke fijn om een mooi of spannend verhaal aan anderen mee te geven, om daar te zitten met al die ogen uit de zaal op je gericht!' Eline Meijwaard, ReadzMe!-kampioen van Friesland (13 jaar): 'Voorlezen is als dromen. Als je voorleest, of voorgelezen wordt, dan lijkt het alsof je samen in een andere wereld terecht komt.' Laura, Voorleeskampioen van Flevoland (13 jaar): 'Ik vind het fijn om mensen mee te nemen in mijn verhaal, om ze te zien luisteren. Thuis lees ik mijn broertje van acht regelmatig voor – daar genieten wij allebei van.'

Intonatie en inlevingsvermogen

Omschakelen van de intimiteit van de slaapkamer naar een volle zaal vergt wel durf en inzet. Ter voorbereiding oefenen de meeste kandidaten thuis met hun familieleden, neefjes, nichtjes, klasgenoten of stageklas als publiek. Wat zijn de kwaliteiten waar de jury tijdens het optreden op let? Mel Wallis de Vries, jurylid voor ReadzMe!: 'We letten op tempo, intonatie, inlevingsvermogen, en: hoe speel je met je stem?' Bibi Dumon Tak, jurylid voor De Nationale Voorleeswedstrijd: 'De stem is heel belangrijk, er moet rust in zitten. Daarnaast moet de voorlezer de tekst goed kunnen overbrengen op de luisteraar en daar plezier in hebben. Ik was onder de indruk van de kwaliteit van de kandidaten. Voor mij waren het allemaal kampioenen.'

Ontspannen monoloog

En dan is het beslissende moment daar. Nick van Rhee, ReadzMe!-kampioen van Noord-Brabant, neemt het als enige man moeiteloos op tegen negen vrouwelijke kandidaten. Als een geboren acteur laat hij zijn tekst voorafgaan door een ontspannen monoloog waarin hij helemaal in de rol kruipt van de hoofdpersoon van *De jongen uit het Achterhuis* van Sharon Dogar: 'Ik ben Peter van Pels, vijftien jaar oud. Ik zit ondergedoken in het Achterhuis, buiten dendert de oorlog maar door. En dit is mijn verhaal.' Nick wint zowel de publieksprijs als de vakjuryprijs van ReadzMe! Jurylid Mamoun Elyounoussi: 'Je gebruikt perfecte stemwisselingen!'

Ook in De Nationale Voorleeswedstrijd steelt een mannelijke deelnemer de harten van de jury. Mees van Santen uit Zwolle geeft met zijn stem en mimiek juffrouw Pots van Tosca Menten zo'n geestig voorkomen, dat de zaal ademloos luistert. 'Alsof we bij je in de huiskamer zaten,' vond jurylid Jacques Vriens. Voor de elfjarige Mees is er een extra prijs: de Voorleeskampioen wordt een jaar lang kinderdirecteur van het Kinderboekenmuseum in Den Haag. Mees is zo verrast dat hij zijn hand voor zijn mond slaat. Nathalie Plantinga uit Utrecht ten slotte, mag zich een jaar lang de 'Pabo Voorleeskampioen van Nederland' noemen. Nathalie, stagiaire op de OBS De Brink in Amsterdam Zuid-Oost, weet zaal en jury te boeien met een hoofdstuk uit *Met de wind mee naar de zee* van Guus Kuijer. De jury was unaniem. 'Bij Nathalie wil je op het puntje van je stoel gaan zitten. Het plezier in het voorlezen spat er vanaf!' ...

ReadzMe!

ReadzMe!, de voorleeswedstrijd voor brugklassers, begon enkele jaren geleden in Noord-Brabant en is intussen uitgewaaid naar tien provincies. Deelnemende scholen uit het werkgebied van een bibliotheek selecteren elk hun beste voorlezer; de winnaars strijden vervolgens tegen elkaar in de bibliotheekronde. Daarna volgen er wedstrijden op provinciaal niveau en een landelijke finale. De doelgroep is de brugklas vmbo/havo/vwo; er wordt geen onderscheid gemaakt op basis van niveau.

readzmevoorleeswedstrijd.nl

Nathalie Plantinga, Pabo Voorleeskampioen

FOTO KEES-JAN BAKKER

De Voorleeswedstrijd Pabo's

Sinds drie jaar is er ook een voorleeswedstrijd voor pabostudenten, die aansluit bij de onderwijsdoelen van de opleiding. De Voorleeswedstrijd voor pabo's is gekoppeld aan de cultuurhistorische Canon van Nederland. Kunst van Lezen heeft de vijftig canonvensters vanuit een literair perspectief toegankelijk gemaakt voor het onderwijs. De deelnemers aan de wedstrijd lezen voor uit een van deze historische kinder- en jeugdboeken. De wedstrijd wordt georganiseerd door Stichting Lezen in samenwerking met het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken.

voorleeswedstrijdpabo.nl

Timo en het toverstokje

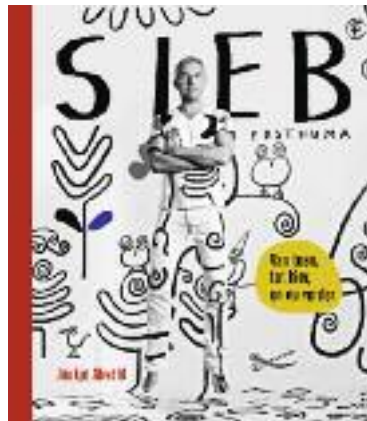
Speciaal voor het Jaar van het Voorlezen verscheen de app *Timo en het toverstokje* geschreven door Rian Visser met illustraties van Klaas Verplancke. Het is de opvolger van hun succesvolle app *Timo en het toverboek*, het verhaal is ingesproken door Voorleesambassadeur Gerda Haver-tong. Elke pagina bevat een interactief element. Als je het jongetje Timo aanraakt, zwaait hij bijvoorbeeld met zijn toverstokje, waarop zijn moeder verandert in een hondje, vader in een aap en het kleine broertje in een varken. Tijdens het Jaar van het Voorlezen 2013 is de app gratis te downloaden en is er een digitale voorleeswedstrijd aan gekoppeld. Voorlezers kunnen het verhaal zelf inspreken en het opgenomen resultaat insturen. Elke maand wordt er een winnaar gekozen en aan het eind van het jaar zal door de makers van de app uit alle maandwinnaars de voorleesstem van 2013 worden gekozen. De app is ontwikkeld door books2download.nl in opdracht van het Kinderopvangfonds en Digidreumesen om de meerwaarde van digitale prentenboeken onder de aandacht te brengen. [A7]

Timo en het toverstokje is gratis te downloaden voor iPad 2 en 3, en Android

Sieb Posthuma krijgt boek en tentoonstelling

In 1991 begon Sieb Posthuma (1960) te tekenen voor kranten en tijdschriften. Tien jaar later maakte hij zijn eerste prentenboek over zijn foxterriër Rintje en vestigde hij zijn naam als kinderboekenmaker. Hij illustreerde het werk van Annie M.G. Schmidt, Eva Gerlach, Marjet Huiberts, Laurentien van Oranje en Ted van Lieshout en werd tweemaal gelauwerd met het Gouden Penseel; in 2009 voor *Boven in een groene linde zat een moddervette haan*, in 2012 voor zijn illustraties bij de versjes van Annie M.G. Schmidt in *Een vijver vol inkt*. Daarnaast oogstte hij lof voor kostuum- en decorontwerpen voor theaterbewerkingen van door hem geïllustreerde boeken: het ballet *Coppelia*, de opera over *Mannetje Jas* en recent *Mr Finney*. Dit najaar wijdt het Kinderboekenmuseum in Den Haag een overzichtstentoonstelling aan zijn werk en verschijnt bij Hoogland & Van Klaveren het boek *Sieb Posthuma – van toen, tot hier, en nu verder* geschreven door Joukje Akveld, eindredacteur van *Lezen*. Zij gaat in op Posthuma's werk voor volwassenen en kinderen, zijn ontwerpen voor theater, de samenwerking met auteurs en zijn ideeën over inspiratie en kunstenaarschap. [A7]

Sieb Posthuma – van toen, tot hier, en nu verder, Joukje Akveld. Hoogland & Van Klaveren, € 24,90

Nieuwe oogst

- In *Tinka gaat trakteren* van Daan Remmerts de Vries (Querido, 3+) mag Tinka 'traktirre' op school, maar ze is daarbij zo gul dat de schaal roze koeken al leeg is voordat ze op school komt. Gelukkig had mama dat al voorzien en tovert ze als-nog 'gezond snoep' (een fruitmand) tevoorschijn.
- *Ik wil ook!* van Annemarie van Haeringen (ill.) & Bibi Dumon Tak (Querido, 3+) is een fijn prentenboek in de sfeer van *Kleine ezel*. Konosja heeft geen zin om thuis te blijven in de donkere tapijthandel van zijn ouders. Hij neemt een kledje van de stapel en verdwijnt naar het Bizonpark.
- *Fred het (heel erg eigenwijze) hert* van Pépé Smit (De Harmonie, 4+) is inderdaad een behoorlijk eigenzinnig exemplaar. Hij verruult zijn bos voor de stad en kijkt zijn ogen uit in de mensenwereld. Liever heeft hij handen dan poten en omdat in verhalen alles kan, krijgt hij zijn zin.
- *Tattoo papa* van Magicomora (ill.) en Daniel Nesquens (De Vier Windstreken, 6+) is een fascinerend boek vol onwaarschijnlijk avontuur, waarin droom en werkelijkheid in elkaar overlopen. Met stoere en heel mooie tekeningen van de Barcelonese undergroundkunstenaar Sergio Mora. [A7]

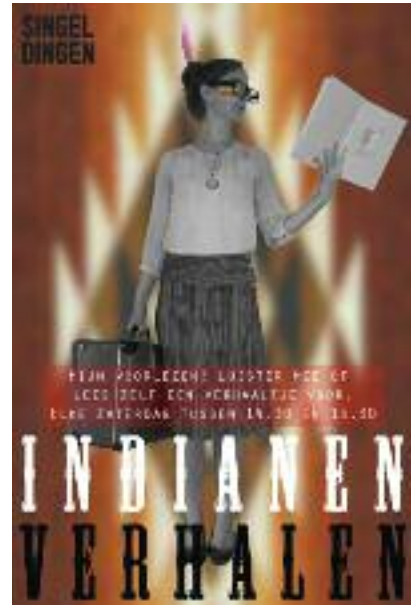
Indianenverhalen en Voorleesweek

Kinderen uit hartje Rotterdam kunnen tot 20 juli iedere zaterdagmiddag luisteren naar Indianenverhalen. In het Heemraadpark lezen buurtbewoners hun favoriete boeken voor van uit een echte tipi. Op het programma staan onder meer acteur Paul van Soest, die zelf aan het park woont, en actrice Nastaran Razawi Khorasani, die een kinderboek voorleest dat verband houdt met de voorstelling die zij speelt bij theatergroep Maas. Indianenverhalen is een initiatief van Singeldingen, de kiosk in het gras met een uitgebreide zomerprogrammering. Singeldingen wordt gerund door buurtbewoners uit het omringende stadsdeel.

singeldingen.nl

De bibliotheek Maassluis | Midden-Delfland organiseert in haar vestiging in Maassluis de Voorleesweek, waarin schrijvers en bekende Nederlanders komen voorlezen in de Bibliotheek. Elke voorleesklant krijgt na de Voorleessessie een rondleiding door de bibliotheek. Deelnemers krijgen na afloop een goodybag van de bibliotheek met daarin een gratis toegangskaart voor theater de Koningshof plus een aanbieding van de bibliotheek. [A7]

De Voorleesweek vindt plaats van 11 t/m 16 november 2013

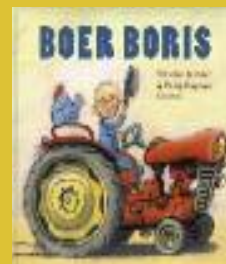

DRONGO Festival

Het tweede DRONGO Festival rond meertaligheid krijgt een feestelijk karakter. Op 28 september wordt de Openbare Bibliotheek Amsterdam omgetoverd tot een multicultureel talenlab. De gehele dag vinden tientallen optredens, workshops, knutselactiviteiten en voorleessessies plaats op verschillende verdiepingen. In de ontvangsthall wordt een infomarkt georganiseerd, bedoeld voor iedereen die leeft in de moderne meertalige wereld en daarin de weg wil vinden. Er worden boekjes aangeboden en er zijn deskundigen aanwezig die informeren over cursussen, tests, scholen en tolken. In het spelenlab in de theaterfoyer kunnen bezoekers taalspelletjes en experimenten doen en ook een spoedcursus Spaans, Chinees, Fries, Sranan Tongo of Turks volgen. In het kader van het Jaar van het Voorlezen vindt er op de jeugdafdeling onder meer een voorlees-estafette plaats van boeken die in verschillende talen zijn verschenen. Het Drongo Festival is een initiatief van de Taalstudio en wordt georganiseerd in samenwerking met Stichting Lezen en tientallen andere partners. Het festival ontleent zijn naam aan de drongo, een zangvogel die leeft in tropische gebieden van Afrika tot Australië. [A7] lezen.nl

Prentenboek van het Jaar

Krrrr...okodil! van Catherine Rayner (C. De Vries-Brouwers, 2+), een kleurrijk dierenverhaal vol herhaling over een krokodil die geen speelmaatje kan vinden omdat hij de dieren in het oerwoud aan het schrikken maakt, wordt Prentenboek van het Jaar 2014. Elk jaar kiest een jury van jeugdbibliothecarissen een selectie uit het aanbod: de Prentenboek Top Tien. Belangrijk bij de keuze is dat de boeken voldoende aanknopingspunten bieden voor interactie met peuters en voor verwerking in hun spel. Andere titels uit de Top Tien zijn: *En hoe komt toch een olifant aan al die kilo's grijs?* van Elle van Lieshout & Erik van Os (Lemniscaat), een geestig verhaal op rijm over Polle die met zijn opa naar de dierentuin gaat; *Boer Boris* van Ted van Lieshout & Philip Hopman (Gottmer), met mooi herhaalrijm over het boerenbuitenleven; *Maak je niet dik!*, David Melling (Van Goor), humoristisch avontuur van een beer die zijn nieuwe wollen muts per ongeluk uitrafelt; en *Balotje bij de dokter* van Yvonne Jagtenberg (Leopold), over peuter Balotje die vrolijk oefent met pleisters en verband en dan plotseling zelf naar de dokter moet. De complete Top Tien is te vinden op nationalevoorleesdagen.nl [A7] lezen.nl

Met boeken gaat er een wereld open

DE VOORLEESEXPRESS IN BEDRIJF – Een goede voorlezer is goud. Als die dan ook nog eens op wekelijkse basis naar je toekomt, omdat je zelf niet zo thuis bent in boeken, dan is dat een lot uit de loterij. De VoorleesExpress komt thuis bij gezinnen met een taalachterstand. Voorlezer Yuba Zalen: ‘Met lezen gaat er een wereld open voor kinderen. Het maakt ze weerbaar en helpt ze hun identiteit te ontwikkelen.’

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Het recept is simpel, de uitkomst waardevol. De VoorleesExpress koppelt vrijwilligers voor een periode van een half jaar aan een gezin met jonge kinderen en bevordert daarmee zowel de geletterdheid als de sociale cohesie. In 2006 begonnen zussen Anne en Marieke Heinsbroek met een pilot-programma in Kanaleneiland in Utrecht. Wegens succes werd het project stap voor stap landelijk uitgerold en nu wordt er voorgelezen in ruim tweeduizend gezinnen en zetten zo’n

drieduizend vrijwilligers zich in. Er zijn parttime projectleiders op vijftig locaties, die de coördinatoren aansturen die elk vijf vrijwilligers onder zich hebben. Daarmee heeft het initiatief inmiddels een aardige landelijke dekkinggraad. ‘We moeten helaas nog steeds mensen teleurstellen,’ vertelt initiatiefnemer Anne Heinsbroek. ‘Daarom introduceren we tijdens het Jaar van het Voorlezen een light variant, waarbij we meer vrijwilligers kunnen inzetten en toch de kwaliteit kunnen waarborgen.’

Leescultuur

Yuba Zalen is werkzaam bij de Bibliotheek Utrecht en leest sinds een jaar wekelijks voor bij een gastgezin. In het filiaal in de Zwanenvechtlaan vertelt hij over zijn werk als voorlezer en zijn motivatie: ‘Vaak is er bij de deelnemende gezinnen helemaal geen leescultuur, hebben de kinderen zelfs nog nooit een boek gezien. Dan gaat er een wereld voor ze open.’ Het uitgangspunt van de VoorleesExpress is dat de voorlezer

FOTO: S. JORGENSEN / KOOPMANSCHAP

wekelijks langskomt en halverwege het traject het gezin ook een keer meeneemt voor een bibliotheekbezoek. Ouders worden bij het voorlezen betrokken, zodat het een vast ritueel binnen het gezin wordt. Maar minder is ook al winst. Zalen: 'Je haalt mensen uit hun leesisolement, brengt ze in contact met boeken. Dat brengt wat teweeg.' Voor het raam van de koffiekamer staat een vriendinnengroepje, een van de meisjes begint plotseling te zwaaien. Zalen: 'Hé kijk, dat is Miryam, de zus van Ilias, de jongen die ik nu voorlees. Ze is eigenlijk een beetje collega van mij! Voor haar neem ik ook altijd boeken mee. Ik probeer haar bij het voorlezen te betrekken, zodat zij het straks van mij overneemt.'

Geen gezinscoach

Het huidige voorleesgezin van Yuba Zalen is van Marokkaans-Berberse afkomst, net als hijzelf. Maar dat is toeval. 'Mijn vorige gezin was Chinees, met een jongen van vijf jaar en een meisje van drie. Ik ontdekte later dat de jongste een achterstand had in taalontwikkeling, en ben toen overgestapt op voelboeken en doeboeken.' Je kunt veel bereiken als voorlezer, maar het is ook erg intensief. Het vereist concentratie en verantwoordelijkheid, vindt Zalen. 'Soms is het moeilijk een scheiding te maken tussen opvoeden en voorlezen. Dan peil ik even: kom ik niet op het territorium van de ouders? Je moet wel uitkijken dat je geen gezinscoach wordt. Bij het Chinese gezin speelde bijvoorbeeld een juridische kwestie. Ik heb geholpen met vertalen en de moeder ook doorgestuurd naar het juridisch loket. Ik realiseerde mij: over een jaar ben ik er niet meer voor ze. Dan moet je ook die positie niet innemen.' Ook zijn huidige voorleesgezin kampt met een taalachterstand. De zevenjarige Ilias is in Nederland geboren en vindt voorlezen erg leuk, maar heeft moeite met zelf lezen. 'Hij vecht nog tegen letters,' zegt Zalen. 'In het begin kwam ik met samenleesboeken, maar dat was te hoog gegrepen. Toen heb ik een overstap gemaakt naar prentenboeken. Als zijn concentratie afneemt, wissel ik af met *Donald Duck junior* en kijkboeken.' Op de jeugdafdeling sprokkelt hij voor vertrek nog snel een stapel voorleesmateriaal bijeen: tijdschriften en lees- en prentenboeken voor Ilias, *Mees Kees* voor Miryam.

Archeoloog

Als hij om zes uur 's avonds bij het gezin aanbelt is Ilias al in pyjama. Vader begroet Zalen hartelijk en begeleidt hem naar boven. Ilias nestelt zich in zijn bed, dat de vorm heeft van een grote blauwe auto, en bekijkt gretig de stapel boeken die zijn voorlezer heeft meegebracht. 'Eerst de boeken van vorige week,' zegt Zalen. 'Welke heb je gelezen? Zal ik deze dan weer mee terugnemen?' Dan kan het werk beginnen. Zalen blijkt een expressief en onvermoeibaar voorlezer. Hij wisselt regelmatig van boek en zorgt dat de spanningsboog strak blijft. Moeiteloos schakelt hij van *Vos en Haas* naar *Telfeest* en zoekt hij mee naar poppetjes in *Waar is Wally?*. Ondertussen stelt hij vragen, legt hij grapjes uit en zorgt ervoor dat ook de tijdschriftpuzzels worden gemaakt. Voor Geronimo Stilton blijkt haast een woordenboek nodig. 'Weet je wat een rector is? En een aula? En een archeoloog? Die zoekt naar oude dingen onder de grond.' Ilias: 'Oooh... dat is een soort schatzoeken! Ik weet het: dan kun je botten vinden van mensen of van dinosauriërs.'

Draakje slaapt

Als Ilias mag kiezen tussen het *Dolfje Weerwolfje*-tijdschrift en *Donald Duck junior*, wordt het moeilijk. 'Allebei,' beslist hij. 'Ilias!' corrigeert zijn vader hem. Bij het laatste prentenboek van de stapel, *Heimwee* van Dirk Nielandt en An Candaale, waarin een draakje bij oma gaat logeren en naar huis verlangt, kruipt Ilias steeds dieper onder zijn dekbed en zakt langzaam in slaap. 'Als de draak slaapt, dan kan hij geen vuur spuwen,' piept hij nog onder de dekens vandaan. 'Ik ben nooit zo goed in het in de gaten houden van de tijd,' verontschuldigt Zalen zich als we weer buiten staan. Hij heeft anderhalf uur non-stop voorgelezen, tweemaal zolang als de bedoeling was. Te enthousiast misschien, denkt hij achteraf, maar Ilias had er zo veel plezier in. 'Ik heb zelf tot mijn elfde in Marokko gewoond,' vertelt Zalen terwijl we terugrijden naar de bibliotheek. 'Daar ben ik nooit voorgelezen. Ik las vooral sprookjes, die ik dan op de terugweg van de winkel vaak al uit had. Mijn moeder stelde toen aan de boekwinkel voor of ik de boeken voor de helft van de prijs kon krijgen, als ik ze weer zou terugbrengen. Later hoorde ik dat er in Nederland gebouwen waren waar je met een pasje boeken kon lenen!' Dat in een land dat zulke prachtige faciliteiten aanbiedt, lezen een negatief imago heeft, is echt zonde, zegt hij hoofdschuddend. Er valt nog veel te winnen. 'Goed kunnen lezen maakt kinderen weerbaar en het helpt ze hun identiteit te ontwikkelen. Ik denk dat veel problemen in de samenleving voorkomen zouden kunnen worden als we allemaal een sterke identiteit hadden.' ●●●

De VoorleesExpress is een initiatief van SodaProducties, voorleesexpress.nl

Leeskwartier

Wie iedere schooldag begint met een kwartier vrij lezen, stimuleert de leesvaardigheid van leerlingen enorm. Dat is het uitgangspunt van Leeskwartier, een nieuwe lesmethode van educatieve uitgeverij Zwijsen. Het materiaal is bedoeld voor leerlingen van groep 4 tot en met 8 en bestaat steeds uit een boekenstandaard met leesboekjes, een kalender en een website met digibordopdrachten. Per jaargroep staat één thema centraal. Zo is het thema in groep 4 'een gezellige naschoolse opvang', in groep 5 'een avontuurlijk circus' en in groep 6 'een bijzonder warenhuis'. De boekjes zijn verschillend van omvang en AVI-niveau, en kunnen los van elkaar gelezen worden. Het idee achter de methode is dat leerlingen de dag beginnen met vrij lezen in een van de themaboekjes en aansluitend een klassikale activiteit ondernemen, die staat beschreven op de achterkant van de kalenderprenten. Zo draagt Leeskwartier op een speelse manier bij aan de ontwikkeling van literaire competentie bij kinderen. De leerkracht kan het tempo waarin Leeskwartier wordt ingezet zelf kiezen. Bij dagelijks een kwartier vrij lezen neemt het project zes weken in beslag; bij dagelijks een halfuur leestijd duurt Leeskwartier vier weken. [A7]

leeskwartier.nl

ALMA Award voor Isol

De Argentijnse prentenboekenmaakster Isol heeft de Astrid Lindgren Memorial Award 2013 (ALMA) gewonnen. De ALMA is de grootste oeuvreprijs ter wereld op het gebied van jeugdliteratuur en werd vorig jaar gewonnen door Guus Kuijer. Isol, voluit Marisol Misenta (Buenos Aires, 1972), schrijft, zingt, tekent cartoons en componeert. Ze debuteerde in 1997 met *Vida de perros*, over een jongetje dat de gelijkenissen tussen zichzelf en zijn hond ontdekt. Ze heeft tien prentenboeken op haar naam staan, waaronder *El globo*, over een boze moeder die in een ballon verandert. Volgens de twaalfkoppige jury is Isol bedreven in het blootleggen van de 'absurditeiten van de wereld van volwassenen'. Ze doet dat vanuit de invalshoek van een kind. Haar prenten 'vibreren van de energie en de explosieve emoties. (...) Met bevrijdende humor en lichtheid pakt ze ook de donkerder aspecten van het bestaan aan.' Haar werk is nog niet in Nederland verschenen, maar in het najaar komt uitgeverij De Harmonie met een vertaling van *Nocturno, een receptenboek voor dromen*, haar meest recente titel. [A7]

Boekenhuisje

Een minibibliotheek, dat is het boekenhuisje. Het heeft de vorm van een vogelhuisje, maar in plaats van een gaatje voor de vogel heeft het een deurtje voor de mens. Achter dat deurtje bevinden zich boeken. Welke boeken hangt af van het boekenhuisje dat u treft. Ze zijn vrijwillig achtergelaten door mensen die hun leesliefde willen delen. Lenen is gratis, een pasje is niet nodig. Het boekenhuisje is een initiatief van Floris ten Duis en zijn bedrijf Boekfactory, dat zich in het dagelijks leven richt op de productie van boektrailers. Met zijn boekenhuisjes wil Ten Duis de geletterdheid in Nederland bevorderen en de leesliefde verspreiden. Iedereen die zich daarin herkent, kan bij hem een boekenhuisje bestellen. Een buitenhuisje kost € 160,-, een binnenhuisje € 150,-. Ze kunnen geplaatst worden op alle plekken waar mensen passeren die tijd hebben om even neer te strijken met een boek. Dat kan de wachtkamer van een dokterspraktijk zijn of een park. Een schoolplein of een bedrijfskantine. Na betaling kunt u uw huisje ophalen op een afleveradres in Ede. Laten opsturen kan ook, dat kost € 26,- extra. [JA]

boekenhuisje.nl

De Schoolschrijver

De Schoolschrijver, het Amsterdamse project waarbij jeugdboekenschrijvers worden verbonden aan een basisschool, timmert hard aan de weg. Dit jaar is de derde editie van start gegaan, waarbij op tien scholen in Amsterdam Oost en Nieuw-West een schoolschrijver is geïnstalleerd. De schrijvers geven daar gedurende een halfjaar les in verhalen schrijven in de breedste zin van het woord. Deelnemende schrijvers zijn Karel Eykman, Janneke Schotveld, Erna Sassen, Lydia Rood, Rian Visser, Selma Noort, Anneke Scholtens en Saskia van der Wiel. Initiatiefnemer van het project, Annemiek Neeffes, werd op 8 juni gehuldigd met de erepenning van de Vereniging voor Letterkundigen voor haar grote inzet voor het bevorderen van de leescultuur op scholen in wijken waar lezen minder vanzelfsprekend is. Neeffes is de bedenker van De Schoolschrijver, een concept waarvoor zij in een paar jaar tijd fondsen, gemeenteraadsleden en sponsors heeft weten te interesseren. De VvL hoopt met de onderscheiding te stimuleren dat Neeffes het project ook landelijk gaat inzetten. [47] lezen.nl

schoolschrijver.nl

FOTO: S. CHRIS VAN HOUTS

Poëzie op je telefoon

'Ik ben zo lenig door de warte / en zo warrig door de lente,' dicht Simon van der Geest. Achter die vrolijke regels passen de woorden van Bert Schierbeek toevallig wonderwel: 'Hoe / als je je / met zorgeloosheid / kon omringen / en dat dat / je ruimte / was.' Deze troostrijke gedachten plus 363 andere gedichten zijn te belezen op de iPhone via de poëzie-app van Plint. Wie de app aanschaft ontvangt een jaar lang iedere dag een nieuw gedicht op de iPhone of iPad, verpakt in een passende lay-out. De gedichten zijn van uiteenlopende dichters, onder wie veel kinderdichters, zoals Hans en Monique Hagen, Ted van Lieshout, Fetze Pijlman. Elk gedicht krijgt een kunstwerk als achtergrondje mee. De app kost € 5,49, een bedrag dat door de aanbieder zorgeloos is omgerekend naar anderhalve eurocent per gedicht per dag. Een goed en goedkoop recept dus voor eindeloos telefoonstaren. [47]

Plint 365. Stichting Plint, € 5,49 (te koop in de appstore)

Open Boek voor de pabo

Veel leerkrachten in het primair onderwijs volgden afgelopen jaren met succes de cursus 'Open Boek' en werden daarmee leescoördinator op hun basisschool. Om de aandacht voor lezen, jeugdliteratuur en leesbevordering op de pabo te vergroten heeft Stichting Lezen het initiatief genomen tot het ontwikkelen van een pabovariant van 'Open Boek'. Vanaf het komende schooljaar kunnen studenten op verschillende pabo's de cursus, die opleidt tot specialist in leesbevordering, volgen als minor in leerjaar 3 of 4 (met een studiebelasting van 6 European Credits). Tijdens de minor maakt de student kennis met recente kinder- en jeugdliteratuur, het belang van lezen en leesbevordering, didactische aanpakken zoals gesprekken voeren over boeken, recente wetenschappelijke onderzoeken en inzichten op het gebied van lezen en leesbevordering, en de mogelijkheden die de openbare bibliotheek het basisonderwijs te bieden heeft. Daarnaast bevat de minor praktijkopdrachten die gericht zijn op werken aan leesbevordering in de klas. Als afsluitende opdracht stelt de student bijvoorbeeld een leesplan op voor de stageschool. [47] lezen.nl

Meer informatie via pvanduijnbooden@lezen.nl

FOTO: LUN 1

Bouwien Jansen (l) en Lotte Stegeman (r)

Geen aapjes in een circus

NON-FICTIE TALENT BIJ KIDSWEEK EN 7DAYS – In 250 woorden de ellende in Syrië uitleggen of het ‘vangen’ van een planetoïde door NASA. Ga er maar aanstaan. De redacteurs van *KidswEEK* en *7Days* zijn er keien in. In april vierden ze het tienjarig jubileum van hun kranten. ‘Snoeien, snoeien, snoeien’ en ‘het zelf écht snappen’ luidt hun schrijfadvis. Het levert heldere nieuwsartikelen op zonder overbodige wolligheid die leuk zijn om te lezen. En sinds hun samenwerking met uitgeverij Moon ook prachtige boeken.

DOOR JACQUELINE ANCONA

Gaten in de lucht sprong Lotte Stegeman (hoofdredacteur van *KidswEEK* en *7Days*), toen ze groen licht kreeg van Moon voor *Heimwee naar hagelslag*. Voor het boek interviewde ze elf kinderen die emigreerden naar alle uithoeken van de wereld. Lotte: ‘Toen ze ja zeiden, moest ik alleen het hele boek nog schrijven. Het begon vreselijk, met een jongen die naar Zweden was verhuisd. Meer dan ja en nee kreeg ik er niet uit. Ook op vragen waarop je helemaal geen ja of nee kon antwoorden! Uiteindelijk had ik een halve pagina tekst, terwijl ik er tien had ingeruimd. Gelukkig bleek hij de grote uitzondering en wilden de anderen maar al te graag hun verhaal kwijt.’

Serius nemen

Oprecht interesse tonen en alert zijn op onverwachte momenten, daar kom je bij kinderen interviewen ver mee, weten ze op de redactie van de twee jeugdweekkranten. De leukste verhalen komen vaak niet als je aan tafel zit met pen en papier. Volgens Bouwien Jansen (redacteur) blijft kinderen interviewen een vak apart. ‘Maar dat zie je pas als ze bijvoorbeeld te gast zijn bij serieuze praatprogramma’s. Net als veel volwassenen zien presentatoren kinderen vaak als grappige wezentjes die je een paar gekke vragen stelt en waar kijkers dan vertederd naar kijken. Het zijn geen aapjes in een circus, denk ik dan. Je moet ze serieus nemen. Als mensen vragen wanneer ik nou voor een echte krant ga werken, verdedig ik mezelf niet eens meer. Ik houd van dit werk. Je kunt je niet achter moeilijke taal verschuilen. Als je ergens over schrijft, moet je ook echt snappen waarover het gaat. Soms denk ik achteraf: O, zó zit het dus.’

Bedachte kinderen

Anders dan Lotte, ging Bouwien het fictiepad op. *Komt een dier bij de dokter* is gebaseerd op haar gelijknamige rubriek in *Kidsweek* over de patiënten van dierendokter Henk van Burgers' Zoo. 'Henk is zo fantastisch, eigenlijk al een boekpersonage van zichzelf. Moon-uitgeefster Thille Dop stelde voor om hem te koppelen aan twee kinderen. Die moet ik dan in de buurt van Arnhem vinden, dacht ik meteen. Nee nee, zei Thille. Die komen uit jouw hoofd! Toen moest ik wel even een drempel over, na zo veel jaar dicht bij de feiten blijven en eindeloos snoeien tot alleen de essentie overblijft.'

Meer eigen nieuws

Terugkijkend op tien jaar *Kidsweek* en *7Days* zijn ze blij met de stappen die er zijn gemaakt. Lotte: 'We zijn journalistieker geworden. We brengen meer eigen nieuws, eigen verhalen.' Bouwien: 'We zijn ook iets minder voorzichtig. Dode dieren zijn bijvoorbeeld geen taboe meer. En op de buitenlandpagina schrijf ik veel over Syrië. Dat is een hoop ellende natuurlijk en dan is het wel fijn dat je een stukje af kunt sluiten met het bericht dat minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking Ploumen vier miljoen in de hulpspot stopt.' Lotte: 'Bij iets heel naars als een schietpartij op school is het goed te benadrukken dat zulke vreselijke dingen gelukkig maar zelden gebeuren en dat het daarom zo groot in het nieuws is.' Onveranderd belangrijk is de Lezersraad, enthousiaste lezers die een jaar lang hun mening mogen spuien over de krant. Lotte: 'Voor *7Days* wilden we graag een mascotte, zoals *Kidsweek* Scoop heeft, een zwart wezentje dat overal in de krant opduikt. We hadden een vrij volwassen robotje geprobeerd te maken en dat voorgelegd aan alle leden van de raad. Negentig procent vond het niets en dan gaat zo'n idee meteen de prullenbak in.'

Toekomstdromen

Mocht er nog een grote pot geld in de redactieschoot vallen, dan zijn er nog genoeg wensen voor de volgende tien jaar. De redactie droomt van een eigen onderzoeks-journalist. Iemand die de tijd heeft om maanden ergens in te duiken en een verhaal van binnenuit kan vertellen. Bouwien: 'Het zou echt fantastisch zijn als we zelf naar het buitenland kunnen om bijvoorbeeld een vluchtelingenkamp te bezoeken. We maken wel gebruik van correspondenten, maar het blijft lastig om iemand te vinden die daar ter plekke is én snapt hoe je nieuws aan kinderen vertelt. Lotte: 'Ook de site kan het geld goed gebruiken. Je wilt online zijn waar de jongeren zijn, maar financieel levert het weinig op. Door een subsidie hebben we gelukkig veel tijd kunnen steken in social media, maar ik wil onze lezers ook online nog meer bieden.'

Boekenvervolg

Ook aan het boekenfront zijn er plannen. Lotte verheugt zich op een *Heimwee naar Hagelslag*-vervolg. 'Ik ben heel benieuwd waar ze gaan studeren. Komen ze terug naar Nederland?' Bouwien denkt over een voorleesboek voor kleuters. 'Ik lees nu *Jip en Janneke* voor, maar dat is af en toe wel gedateerd. Mijn bijna vierjarige zoon vroeg laatst of-ie een ulevel mocht! Het lijkt me leuk een moderne variant te schrijven. Een spannend experiment, want dan wordt het helemaal fictie.' ●●●

Kidsweek

Wekelijkse nieuwskrant (24 pagina's) voor kinderen van 7 tot en met 12 jaar met een oplage van 70.000 exemplaren. Met het laatste nieuws uit binnen- en buitenland, afgewisseld met sport, muziek, games, boeken, strips en puzzels en veel aandacht voor dieren. Ruim 1.400 scholen werken met *Kidsweek in de Klas*, een combinatie van de krant met wekelijks nieuwe lesmaterialen voor begrijpend lezen.

kidsweek.nl

7Days

Wekelijkse nieuwskrant (32 pagina's) voor jongeren van 12 tot en met 18 jaar met een oplage van 30.000 exemplaren. Met nieuws uit binnen- en buitenland én muziek, games, films, mode, trends en veel columns. Ook elke week een boekenpagina vol recensies en interviews met bijdragen van het Lezerspanel, een groep veel lezende abonnees. In de krant en online krijgen talentvolle columnisten uit de doelgroep een podium. Ook wordt elk jaar de *7Days Jongere van het Jaar Verkiezing* gehouden.

sevendays.nl

Ook veel redacteuren die inmiddels niet meer voor *Kidsweek* en *7Days* werken, hebben hun weg naar de boekenmarkt gevonden. Zo schreef voormalig adjunct-hoofdredacteur Maarten Hogenstijn *School sport eten slapen* (Moon) waarin hij twaalf jonge topsporters portretteert. Claudia Lagermann verzorgde de tekst van het prentenboek *Snip wil vliegen!* over een vogeltje met vliegangst dat binnenkort verschijnt bij Hoogland & Van Klaveren. Dennis Rijnvis debuteerde onlangs bij Cargo met *Savelsbos*, een mysterieuze thriller die zich afspeelt rond de Limburgse mergelgrotten. Ook Victoria Farkas maakt binnenkort haar volwassenendebuut met de *whodunit Bitter* (Mistral), geschreven rond onderzoeker Lucy Lam. Eerder schreef Victoria voor Moon verschillende boeken voor kinderen en jongeren, zoals *De dierenpolitie* en *Dik in mijn hoofd*. (Oud-)boekrecensenten Joukje Akveld en Annemarie Terhell schreven onder meer een informatief boek over het leven en werk van kinderboekenschrijfster Tonke Dragt: *ABC Dragt. De werelden van Tonke Dragt*.

2013 JAAR VAN HET VOORLEZEN – Jacques Vriens, Merel Westrik en Pierre Wind over het belang van voorlezen en hun persoonlijke ervaringen. En een greep uit de resultaten van recent onderzoek naar voorleesgedrag in Nederland en Vlaanderen.

DOOR EVA GERRITS

KINDERBOEKENAMBASSADEUR JACQUES VRIENS, EEN VAN NEDERLANDS MEEST GELIEFDE KINDERBOEKENSCHRIJVERS

‘Leesplezier begint natuurlijk met voorlezen. Een kind begint al met leren lezen op het moment dat het niet meer in een boek blijft, maar erin kijkt. Je kunt kinderen al heel jong vertrouwd maken met verhalen, letters en woorden. Leren lezen in groep 3 gaat dan veel makkelijker omdat die zwarte teken-tjes inmiddels vertrouwd zijn en het spannend is om eindelijk zelf te kunnen lezen. Het is belangrijk dat ouders daarna blijven voorlezen zodat kinderen blijven ervaren dat er nog een wereld te winnen valt.

Ik las mijn eigen kinderen veel van Paul Biegel voor, *De kleine kapitein*, *De rover Hoepsika*, *Het sleutelkruid* en *De rode prinses*. Mijn kleinkinderen trakteer ik ook graag op de *Robin*-verhalen van Sjoerd Kuiper, *Jubelientje* van Hans Hagen en mijn eigen *Tommie en Lotje*.

Ik zat vroeger op een rooms-katholieke jongensschool met vaak meer dan vijftig kinderen in de klas. De broeders waren meestal erg streng. Dat was dus afzien. Maar aan één broeder heb ik goede herinneringen, die kon prachtig voorlezen. Wat hij verdacht veel deed. Volgens mij had hij niet meer zo’n zin in lesgeven en dat vond ik helemaal niet erg.’

De helft van de Nederlanders en Vlamingen leest wel eens voor aan kinderen of volwassenen (in Nederland wordt iets meer voorgelezen).*

Voorlezen wordt vaak als vanzelfsprekend onderdeel van de opvoeding gezien; driekwart van de voorlezers vindt het goed om kinderen – zodra ze zelf kunnen lezen – te kunnen blijven voorlezen.*

FOTO: JÖRGEN KOOPMANSCHAP

TOPKOK PIERRE WIND DOET ALS BN’ER MEE MET DE WEDDENSCHAP (zie ook p. 23)

‘Jonge kinderen die worden voorgelezen leren te luisteren, zich te concentreren en verbanden te leggen. Ze leren een verhaal te begrijpen. Ook met zelf voorlezen kunnen kinderen het beste zo jong mogelijk beginnen. Dan leren ze dat ze het verhaal eerst zelf moeten begrijpen, en zo moeten overbrengen dat het publiek geboeid blijft. Ook als je volwassen bent, blijft voorgelezen worden leuk en het houdt je scherp. Voor mij heeft zelf voorlezen een therapeutische werking gehad. Ik heb vroeger jarenlang op een stotterschool gezeten. Aan het einde van de tweede basisschoolklas mocht ik naar de “gewone” school. Je begrijpt dat ik toen veel moeite had met lezen en praten. In de vijfde klas heeft meester Dumpel mij eroverheen geholpen. Met horten en stoten, maar het is gelukt. Hoe? Door mij heel veel voorleesbeurten te geven. En complimenten. Ik kwam erachter dat wanneer je theateraal voorleest, met je hele hart, je de klas mee kon krijgen. Er werd gelachen (niet uitgelachen) en klasgenoten gingen meedoen met het verhaal. Ik kreeg zelfs applaus, ik had succes. Daardoor ben ik de angst kwijtgeraakt, want vanaf die jaren stotter ik nauwelijks meer.’

VOORLEESAMBASSADEUR MEREL WESTRIK, PRESENTATRICE VAN HET PRAATPROGRAMMA *HALF 8 LIVE!* EN HET OCHTENDPROGRAMMA *VANDAAG DE DAG*

'Ik kan wel honderd redenen opnoemen waarom voorlezen belangrijk is. Het is goed voor je taalontwikkeling, je wordt er

slimmer van, het prikkelt je fantasie, het maakt dingen inzichtelijker en begrijpelijker. Maar het allerbelangrijkste is wel dat je aan voorlezen én naar verhalen luisteren zo ontzettend veel plezier kunt beleven. Het schept een band, en boeken en verhalen maken je wereld zo veel groter.

Het beste kan ik me nog de versjes uit de boekjes van Miep Diekmann herinneren *Wiele wiele stap* en *Stappe stappe step*. Die las mijn moeder overal en altijd voor. In de auto, op de fiets, ze kende ze allemaal uit haar hoofd. Ik nu dus ook. Ik zie ons nog zitten op de fiets; ik achterop en dat mijn moeder dan begon: "Achter op de fiets, wiebel wiebel wiebel," en dan moest ik verdergaan: "Hee daar voel ik iets, kriebel kriebel kriebel..." En *Hannes en Kaatje*, Ook van Miep Diekmann, iedere avond een verhaaltje. En natuurlijk *Jip en Janneke*, waar bij mijn moeder af en toe de namen verwisselde, zodat Janneke ook een keertje stoer en dapper was en Jip de afwachende, die liever binnen wilde spelen met Poppejans. En *Ziezo*, van Annie M.G. Schmidt: als mijn moeder het versje van Meester van Zoeten voorlas, dan zag ik het helemaal voor me, Meester van Zoeten die zijn voeten waste in het aquarium. Dan droomde ik van de dag dat ik ook zo'n aquarium zou hebben waar ik dan ook met mijn voeten in zou zitten om heel dicht bij mijn vissen te kunnen zijn. Ik snapte Meester van Zoeten echt. Inmiddels heb ik een aquarium. Maar ik heb er nog nooit mijn voeten in gestoken.

Niet alleen kinderen ervaren het plezier van voorgelezen worden. Volwassenen lezen ook graag voor aan elkaar, vooral aan hun eigen partner (en vooral in Vlaanderen). *

Vrijwel niemand leest voor met tegenzin; een derde van de mensen die níét voorlezen vindt voorlezen wel leuk!*

Boeken waar ik verder graag uit voorlees:

- De prentenboeken met de tekeningen van Steven Kellogg, *Veel groter dan Martin* en *Ze lopen gewoon met me mee* omdat de tekeningen prachtig zijn en de verhalen heerlijk.
- *Ik wil als vriend...* van Jacques Vriens en Ivo de Weerd, omdat ik me dan vroeger bedacht hoe het zou zijn om als vriend een krokodil, leeuw, aap, ijsbeer, meeuw of schildpad te hebben.
- De boeken van Roald Dahl en Astrid Lindgren, ik zie m'n kleine zusje nog huilen toen ik haar voorlas uit *De gebroeders Leeuwenhart*.
- Oliver Jeffers *De ongelooflijk bijzondere boekeneter*, een geweldig prentenboek over het plezier van lezen.
- En niet te vergeten mijn favoriet: *Misschien wisten zij alles* en *Iedereen was er* van Toon Tellegen, omdat die verhalen voor kinderen mooi zijn, maar misschien nog wel mooier voor degene die ze voorleest.*

Het is zeker (nog) geen wijdverbreid fenomeen, maar er zijn ook kinderen die hun ouders voorlezen (Nederlandse kinderen doen dat vaker dan Vlaamse).*

Vrijwel alle voorlezers vinden voorlezen nuttig; ook driekwart van de niet-voorlezers is het daarmee eens.*

* Intomart GfK, januari/februari 2013. Deze resultaten zijn afkomstig uit onderzoek naar voorleesgedrag in Nederland en Vlaanderen dat Intomart GfK in het kader van 2013 – Jaar van het Voorlezen deed in opdracht van Stichting Lezen Nederland, Stichting Lezen Vlaanderen en De Nederlandse Taalunie. De onderzoeksresultaten zijn op aanvraag beschikbaar bij Stichting Lezen.

Verlaat het hol, zoek actie

APOCALYPS – Burgeroorlogen, invasies van mutanten, totalitaire regimes: in de jongerenliteratuur scoort het afschrikwekkende toekomstbeeld als nooit tevoren. Waarom lezen pubers daar zo graag over?

DOOR BAS MALIEPAARD

Doemdenkers kunnen de laatste trend in de jongerenliteratuur beter aan zich voorbij laten gaan. Sinds het succes van *De Hongerspelen* van Suzanne Collins wordt de boekwinkel overspoeld door dystopische romans die zich meestal afspelen in een postapocalyptische tijd en decor.

Dat type boek bestaat al langer, ook voor jongeren. Denk alleen al aan *Morgen toen de oorlog begon* van John Marsden en *Gewist* van Marco Kunst. Veel tieners lezen bovendien de klassiekers voor volwassenen, zoals *Heer der Vliegen* van William Golding of *George Orwells 1984*.

Maar Collins heeft een ongekennde hype ontketend. In haar trilogie is uit de as van Noord-Amerika een nieuw land verzezen: Panem, twaalf districten die vanuit een welvarend Capitoool met harde hand worden geregeerd. De jaarlijkse *Hongerspelen*, een

televisieshow waarin twaalf kinderen elkaar moeten uitmoorden tot de winnaar overblijft, moeten de bevolking eraan herinneren dat ze aan de genade van het Capitoool is overgeleverd. In Collins' kielzog behalen ook andere series wereldwijd hoge verkoopcijfers. Natuurlijk, lezers zijn dol op meer van hetzelfde, maar waarom spreekt het heilloze toekomstperspectief juist nu miljoenen tieners aan?

Totalitaire staat

‘Deze boeken passen in een bredere sociologische “no hope-trend”,’ stelt Huub Nelis, co-auteur van *Puberbrein binnenste-buiten* (Kosmos). ‘Ook in games zie je steeds meer apocalyptische werelden. Dat heeft alles te maken met het pessimistische tijdsbeeld – crisis, jeugdwerkloosheid – en de onzekerheid of het allemaal weer goed komt. Een dystopische roman, waarin het worstcasescenario wordt geschetst, appelleert daaraan.’ Die onzekerheid over de toekomst is in de puberteit sowieso al huiveringwekkend. Alle opties liggen open; je hebt nog geen beroep, echtgenoot of kinderen, geen hypotheek of uitgebalanceerde politieke voorkeur. Laat staan een antwoord op abstracte vragen als ‘hoe je in het leven staat’.

ILLUSTRATIE PETER VAN HUGHTON

Toch verwacht de maatschappij dat je actief aan die toekomst werkt, je best doet op school en keuzes maakt. In zekere zin was dat vroeger ook zo, maar de keuzevrijheid, de mogelijkheden én de maatschappelijke prestatiedruk lijken er de laatste decennia alleen maar groter op geworden.

Tel daarbij op dat de sociale controle door de komst van smartphones enorm is toegenomen. Vroeger was je buiten het schoolplein verlost van oordelende leeftijdsgenoten, nu moet je 24/7 op je Facebookpagina uitstralen dat je cool en succesvol bent. Hoezo 'Big Brother is watching you'? De hele wereld kijkt mee hoe jij je een weg door het leven vecht, zoals heel Panem de *Hongerspelen* gadeslaat.

Geen wonder dat tieners van nu veel herkennen in de dystopische werelden, waarin regels, verwachtingen, controle en ideaalbeelden centraal staan. In veel van de boeken bepaalt een totalitaire staat hoe de protagonist moet leven. Die extreme setting vergroot de keuzes waarvoor tieners zich gesteld zien en verheft de sociale druk. Dwingender, beklemmender en van groter belang dan in het echte leven.

Geen nut

De analogie met de prestatiedruk op school – van Cito-terreur tot zenuwslopende eindexamens – en de sociale hiërarchie die eruit voortvloeit, is bijvoorbeeld snel gelegd in *Legend* van Marie Lu. Daarin streeft de Republiek Amerika naar een

volk met sterke genen. Een Proef selecteert tienjarige kinderen: degenen met de hoogste score komen op topuniversiteiten en mogen strijden tegen de Koloniën, degenen met de laagste score eindigen in werkkampen. 'Een minderwaardig kind met slechte genen heeft geen nut voor het land,' zegt een hoofdpersoon. Daar kunnen jongeren in onze kennissamenschap zich ongetwijfeld iets bij voorstellen. Je móét slagen. Datzelfde ideaal komt terug in *Gesplitst* van Neal Shusterman. Na de Tweede Burgeroorlog kunnen ouders hun pubers opgeven voor een retroactieve abortus. De tieners worden dan gesplitst, zodat hun ledematen en organen gedoneerd kunnen worden. 'Als je niet presteert, word je gegarandeerd gesplitst,' staat er. Splitser Samson ziet de voordelen: 'Ik had het toch nooit ver zullen schoppen (...) nu is er tenminste nog een kans dat een deel van me ergens op de wereld iets belangrijks zal bereiken.'

Veronica Roth beschrijft in *Inwijding* de *peer pressure* om in een hokje te passen. Futuristisch Chicago is opgedeeld in vijf facties, die elk staan voor een eigenschap, zoals Oprechtheid, Zelfverloochening en Onverschrokkenheid. Beatrice (16) moet bepalen bij welke factie ze wil horen. De staat dwingt haar in een bizar initiatieritueel te kiezen wie ze is.

Gewelddadig spektakel

In het echte leven zijn het niet de autoriteiten, maar pubers onderling die elkaar dwingen ergens bij te horen. Kakkers, alto's, skaters, gothics, fashionista's: dat zijn de 'facties' op het schoolplein. Wie erbuiten valt is een 'factieloze' en dus een paria. Aanvankelijk volgen de meeste hoofdpersonages slaafs de regels van de regimes. Pas in de loop van de verhalen maken ze zich los van de ideologie en staan ze op tegen het systeem. Ook hier weerspiegelen de boeken het echte leven van pubers, die zich op weg naar volwassenheid afzetten tegen en losmaken van hun sociale omgeving.

Het is de klassieke, herkenbare ontwikkeling uit veel adolescentenromans, alleen gaat die in de dystopische jongerenliteratuur gepaard met meer avontuur en (gewelddadig) spektakel. De psychologische strijd uit het echte leven wordt omgezet in concrete actie.

Daar is het puberbrein extra gevoelig voor, zegt Huub Nelis. 'Jongeren tussen de vijftien en twintig gaan op zoek naar kicks, heftige emoties en spannende situaties. Dat is een biologisch oergegeven: je bent geslachtsrijp, je moet het hol van je ouders verlaten en een partner zoeken. Dat betekent risico's nemen. Het brein zorgt ervoor dat je roekelozer wordt en dat vertaalt zich in gevaarlijke dingen ondernemen, maar ook in extreme verhalen lezen.' ●●●

Meer dystopische romans

Overstroomd, Eva Moraal (Lemniscaat, 15+)

Legend en *Wonderkind*, Marie Lu (Gottmer, 14+)

Gone-serie, Michael Grant (Van Holkema & Warendorf, 14+)

Deadline-trilogie, Rachel Ward (Lemniscaat, 13+)

Chaos-trilogie, Patrick Ness (Gottmer, 15+)

Rob Ruggenberg over Prijs van de Jonge Jury

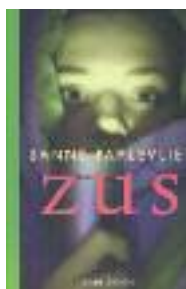
Met Ijsbarbaar bent u de eerste mannelijke winnaar van de Prijs van de Jonge Jury. Een eer? 'Jazeker, maar belangrijker vind ik dat nu een boek wint dat zowel meisjes als jongens aanspreekt.' Welke ingrediënten van uw verhalen maken uw boeken zo populair bij tieners, denkt u? 'Misschien de mix van waargebeurd en een spannend avontuur. Realisme, rauwheid – ik stel de zaken niet mooier voor dan ze waren. Ik schrijf niet voor watjes.' Het historische jeugdboek beleefde hoogtijdagen in de tijd van Thea Beckman. De belangstelling flakkerde opnieuw op rond Simone van der Vlugt. Zijn zij voorbeelden voor u? 'Niet Beckman of Van der Vlugt, maar James A. Michener deed mij verlangen historische romans te kunnen schrijven. Voor het eerst in de geschiedenis van de Jonge Jury wint nu een historisch jeugdboek. Ik hoop dat het een trend wordt.' Wat maakt het schrijven van een historisch verhaal zo aantrekkelijk? 'Het laat zien waar we vandaan komen, waarom we zijn wie we zijn. Wat ik nog van geschiedenis weet zijn vaak niet de feiten die ik op school heb geleerd, maar wat ik heb onthouden uit mooie, spannende boeken. Daarom vind ik dat de historische context juist moet zijn, dit is kennis die je meeneemt in je verdere leven.' [JA] [lezen](#)

Ijsbarbaar, Rob Ruggenberg. Querido, € 14,95 (12+), jongejury.nl

Poëtische overval

Plotseling overvallen worden door muzikanten en een gedicht, zomaar op een doodgewone ochtend tijdens de les. Theatergroep Flint gaat voor het verrassingseffect van poëzie en verzorgt in het komende schooljaar 2013-2014 opnieuw muziektheater in het klaslokaal in de vorm van een kort, flitsend optreden met drie gezongen gedichten van Paul van Ostayen, Ingrid Jonker en Gerrit Achterberg. De muzikanten komen onverwachts de klas binnen voor een poëtische overval van tien minuten. Daarna verlaten ze het lokaal en laten de leerlingen in verwarring achter. Docenten, die deel uitmaken van het complot, krijgen van tevoren lesmateriaal zodat zij na het flitsoptreden aan de slag kunnen met de beluisterde poëzie. Amsterdamse scholen kunnen een scholenbezoek boeken voor minimaal drie klasoptredens vanaf € 250,- per uur (ex. reiskosten en btw), voor andere gemeenten geldt een hoger tarief. De voorstelling is geschikt voor leerlingen in alle klassen van elk onderwijstype. Eventueel kunt u de optredens uitbreiden met het bezoek van een externe docent, Theatergroep Flint werkt daarvoor samen met School der Poëzie. [A7]

theatergroepflint.nl

Zomerboeken

Niks prettiger dan aan een kabbelende zee lezen over de 'strandproblemen' van een ander. Vier boekentips, één nieuw, drie wat ouder, maar de moeite van het opdiepen meer dan waard.

- In *Mijn bijzonder rare week met Tess* (Anna Woltz, Querido, 11+) racen Samuel en Tess op en neer door de Texelse duinen, met maar één doel: ontdekken of de man die Tess' vader is het ook echt waard is haar vader te zijn.
- Raf uit Lieveke Dijkzeuls *Blijschade* (Kidsbibliotheek, 11+, antiquarisch) woont ook op Texel maar heeft een ander probleem: hij wordt blind. Woedend jaagt hij iedereen bij zich vandaan, maar zijn grootste vijand laat zich niet verjagen: hijzelf.
- Sip is twaalf en woont in een dorp achter de duinen. Haar broer Cham is vijf jaar ouder en verdrikt in zee terwijl zij ligt te slapen op het strand. In *Die dag aan zee* (Peter van Gestel, Querido, 12+) vertelt Sip hoe het was: ervoor, die dag en erna.
- Tentarrest tijdens je vakantie. Mirjam heeft er stevig de smoor in tijdens haar vakantie op het eiland. Maar wat erger is: dit jaar is haar zus Stine er niet bij. In *Zus* van Sanne Parlevliet (Van Goor, 12+) lees je wat er misging. [JA]

Nieuwe Remmerts de Vries

Twee Gouden Griffels won Daan Remmerts de Vries, met *Godje* en *Voordat jij er was*. Een derde, voor *De Noordenwindheks*, ging aan hem voorbij, maar had hij volgens velen moeten winnen. De afgelopen tijd richtte Remmerts de Vries, die volgens *NRC Handelsblad* 'als weinig andere schrijvers literatuur van kinder- en jeugdboeken maakt', zich vooral op een kleuter- en volwassen publiek. Nu komt er weer een tienerboek aan: *Tijgereiland*, een titel waarin Remmerts de Vries' liefde voor wilde dieren en de natuur doorklinkt. De dertienjarige Tijs reist samen met zijn moeder naar India om een tijger in het wild te zien. Zelf ging Remmerts de Vries ook eens met zijn moeder naar India. Maar de moeder in zijn boek is totaal anders dan zijn eigen moeder, zegt hij. 'De moeder in het verhaal verwacht op elke straathoek te worden geconfronteerd met diepe wijsheid. Ze is een verschrikkelijk irritante vrouw.' In het vreemde, verre land zijn Thijs en zijn moeder volledig op elkaar aangewezen en tijdens de reis komt hun relatie zwaar onder druk te staan. In een afgelegen natuurreserveaat ontdekt Thijs dat hij zijn eigen weg moet gaan. [JA]

Tijgereiland, Daan Remmerts de Vries. Querido, € 13,95 (12+) verschijnt augustus

De Weddenschap

Op 19 september gaat voor de derde keer De Weddenschap van start, de leescampagne voor scholieren in de bovenbouw van het vmbo, waarbij drie bekende Nederlanders jongeren uitdagen binnen een half jaar drie boeken te lezen. De campagne is gemodelleerd naar de succesvolle Vlaamse leescampagne, die al snel aantoonde dat bekende artiesten en sporters aarzelende lezers over de streep weten te trekken. Vanwege het laagdrempelige en open karakter van de actie is meedoen door leerlingen uit lagere klassen of andere typen van onderwijs ook goed mogelijk. Elke weddenschap is namelijk persoonlijk: de leerling kiest zelf boeken uit die het best bij hem of haar passen. Op de website zijn filmpjes te zien waarop de BN'ers van dit jaar de leerlingen uitdagen: Pierre Wind (kok), Stacey Rookhuizen (presentatrice) en Mamoun Elyounoussi (acteur). Wie dat wil, leest mee met de BN'ers, maar leerlingen kunnen ook hun eigen boeken uitzoeken. Zij hebben tot 20 maart 2014 de tijd. Later instappen dan 19 september kan ook. Wie zich registreert op de website maakt kans op mooie prijzen, waaronder een iPad. [JA]

weddenschap.nl

Leescase, e-magazine voor het vmbo

Leescase is een website met lessen jeugdliteratuur voor de onderbouw van het vmbo, ontwikkeld door de CED-Groep. Doel is leerlingen in contact te brengen met boeken, hen leeservaring te laten opdoen en hen aan te zetten tot verder lezen. Iedere maand verschijnt er een nieuwe aflevering van Leescase, waarin een recente titel centraal staat die aansluit bij de beleavingswereld van de doelgroep. Afgelopen jaar waren dat onder meer *Wraak* van Daniëlle Bakhuis, *Ik kan nog steeds niet vliegen* van Anna Woltz en *Black-out* van Tineke Hendriks. Bij het leesfragment worden opdrachten geleverd volgens een vaste didactische opbouw: van begrijpen via beleven naar evalueren. Er is een duidelijke handleiding voor de docent, waarin ook is aangegeven welke doelen van het referentiekader de aflevering bestrijkt, en er zijn werkbladen voor de leerlingen die de docent kan downloaden en kopiëren. Een jaarlicentie voor Leescase kost € 350,-. Tot aan de zomervakantie 2013 geldt een speciaal aanbod: voor de introductieprijs van € 295,- krijgt de school de beschikking over de hele jaargang 2013-2014 plus de vijf afleveringen die in de periode vóór juni 2013 zijn verschenen. [JA] leescase.nl

WINNAARS – Op 16 april werd voor de tweede keer de Dioraphte Jongerenliteratuur Prijs uitgereikt. Philip Huff won met *Niemand in de stad* de prijs voor het beste oorspronkelijk Nederlandstalig boek. *Een weeffout in onze sterren* van de Amerikaan John Green werd door de vakjury bekroond met de prijs voor het beste vertaalde boek én won de Publieksprijs.

DOOR EVA GERRITS

FOTO ELSBETH TIJSSEN

PHILIP HUFF

HET RECHT JE ONGELUKKIG TE VOELEN

‘Vaak lees ik voor uit *Niemand in de stad* op middelbare scholen en voor studenten. Je kunt er goed over discussiëren, het gaat over hun leefwereld, over volwassen moeten worden maar dat eigenlijk nog niet willen. En over vriendschap: accepteer je iemand kritiekloos, of mag je een vriend ook confronteren? In *Niemand in de stad* gaat het mis met hoofdpersoon Jacob. Hadden zijn vrienden moeten ingrijpen?’

Slappe zak

‘Toen mijn debuut *Dagen van gras* uitkwam, mochten auteurs van zogenaamd waargebeurde boeken bij elk praatprogramma aanschuiven. Ook ik kreeg in een interview op Radio 1 de opmerking: “Je zult wel een slechte band met je moeder hebben, net als je hoofdpersoon.” Men denkt dat ik autobiografisch schrijf, maar dat het hoofdpersonage in *Niemand in de stad* Philip Hofman heet, betekent niet dat ik hem ben. Een roman is een constructie, geen dagboek.

Philip Hofman is een beetje een slappe zak, hypocriet, maakt verkeerde keuzes. Mensen, en de studenten in *Niemand in de stad* ook, denken dat je in je beperkte kosmos zonder gevolgen een klootzak kunt zijn. Dat ik zoiets schrijf, betekent niet dat het de enige manier is waarop ik de dingen zie. Je hoopt dat mensen een positie ten opzichte van je verhaal innemen, niet klakkeloos denken oké, dan moet ik ook maar een klootzak zijn. Verwar het boek niet met de werkelijkheid. Ik verken in een boek één manier van hoe dingen kunnen gaan.’

Kleine barst

‘Ik heb last van een zwarte hond in mijn hoofd die overal tegen blaft, soms heel erg uit zijn humeur is en verdrietig. Die vindt ongetwijfeld zijn weg in mijn boeken, zoals recentelijk in *Goed om hier te zijn*. We leven nu in een cultuur van magazines als *Happinez* en *Flow*. Ongelukkig zijn is taboe. Maar de helft van de tijd zijn mensen dat en verlangen ze naar iets wat zich niet goed uit, wat zich manifesteert in iets lelijks, gefrustreerds. Ik schrijf over jonge mensen, men wil dat het goed met hen afloopt. Maar ook jonge mensen hebben het recht zich ongelukkig te voelen. Ik zit met mijn vrienden in de kroeg: twee hebben er geen werk, één een burn-out. Dat klinkt misschien deprimerend, maar zo is het. Toch is er altijd ergens een kleine barst waar wat licht doorheen komt. Er zijn momenten in *Niemand in de stad* dat mijn personages elkaar raken. Philip en Matt in de auto naar Zuid-Spanje, en Philip en Karen, de paar momenten dat ze in hun bubbeltje zitten, zich helemaal laten gaan. Ik hoop dat mijn personages aan het einde denken: dit heb ik meegemaakt, dit is wie ik was, wie ik niet meer ben, nu gaat het anders.

Je moet jezelf kunnen zijn, anders ga je de boel bedriegen. Net als velen maakt Philip Hofman een coherent verhaal van zichzelf, stopt inconsistenties weg. Maar zijn lichaam komt in opstand. Een beetje lijden aan het leven mag best, maar niet zo erg als Philip en Jacob. Het biedt troost daarover te vertellen. En als ik schrijf houdt de hond in mijn kop zich stil.’ ●●●

FOTO AMBER BECKERS

grote onzin. Er zit een hoop inconsistentie in de sterren en de wereld is een fundamenteel onrechtvaardige plek waar het leed behoorlijk ongelijk is verdeeld. Al mijn boeken – vooral dit boek – gaan over waarachtig en hoopvol leven, zonder die pijnlijke onverschilligheid van de kosmos te negeren of te ontkennen. Waarom zou je anders nog de dagelijkse moeite nemen om op te staan, je tanden te poetsen en te proberen een vol, productief leven te leiden? Misschien geeft het universum geen sikkepit om ons, maar wij geven om elkaar. En om dat enorme waagstuk dat leven heet – we geven om vreemden, om bultrugwalvissen en het mooiste van alles: om de doden. Door hun leven eer aan te doen, geven we betekenis aan ons leven. En aan dat van hen.’

Zoenen in Amsterdam

‘Water kan een levensbron zijn én leven vernietigen. Zonder water zou Hazel niet kunnen leven, maar het vocht in haar longen is ook levensgevaarlijk. Amsterdam zou nooit zijn uitgroeid tot deze stad als het niet omringd was door water.

JOHN GREEN

HOOP IN EEN ONVERSCHILLIG UNIVERSUM

‘Met *Een weeffout in onze sterren* wilde ik een romantisch, episch verhaal schrijven. De zestienjarige Hazel, het vrouwelijke hoofdpersonage, heeft een ongeneeslijke vorm van schildklierkanker met uitzaaiingen in haar longen, die vollopen met vocht.

Augustus, of Gus, de jongen op wie ze verliefd wordt, heeft botkanker. De doodzieke Hazel en Gus zitten gevangen in een vreemd tussengebied: het zijn doodgewone tieners, maar net als bejaarden is hun niet de luxe vergund te geloven dat het leven oneindig is. Dat wilde ik laten zien. En dat zieken en gehandicapten net zo goed seksuele wezens zijn, dat daar niks mis mee is.’

Geen sikkepit

‘Kanker is nu wat tuberculose in de negentiende eeuw was: een onvoorspelbare ziekte die zowel jongeren als oude mensen treft, waaraan de één bezwijkt, de ander niet, en waarvan we niet veel begrijpen. Dat arbitraire vond ik belangrijk, ik wilde onderzoeken of het zin heeft hoop te koesteren in een universum dat zo totaal onverschillig is ten opzichte van haar bewoners. Een oud spreekwoord zegt dat er niets mis is met onze sterren, maar dat wij mensen feilbaar zijn. Dat is

Toch verzakt de boel en is er het constante gevaar van overstroming. Ik ben natuurlijk niet de eerste die dit heeft bedacht. ‘Wat me voedt, vernietigt me’ is een eeuwenoude spreuk. Ik wilde schrijven over het gegeven dat wat leven mogelijk maakt en waarde geeft, het tegelijkertijd pijnlijk en eindig maakt.

In *Een weeffout in onze sterren* bezoeken Hazel en Augustus in Amsterdam het Anne Frank Huis, waar ze elkaar voor het eerst zoenen. Nu is dat een bedevaartsoord, vroeger leefden er echte mensen. De doden worden vaak geëerd door ze te bevriezen in de tijd, te mythologiseren, standbeelden op te richten. Hazel en Augustus doen dat anders. Zoals Hazel opmerkt werd Anne Frank verliefd in het Achterhuis. Ik denk dat Hazel – en ik – het bedevaartsoord opnieuw wilden claimen, voor gedoemde mensen die nog leven en diep verlangen.’ ●●●

Bij het samenstellen van dit nummer stond de vrouw van John Green op het punt te bevallen van hun tweede kind en kon Green geen interview geven. Deze antwoorden en vele andere op vragen over de auteur en zijn werk, zijn te vinden op johngreenbooks.com/faq.

Literair vertalers voor de klas

Vertalen is een vak, een leuk vak bovendien. Dat willen de initiatiefnemers van de werkgroep Vertalen in zicht (bestaand uit een groep bevlogen docenten en vertalers, Versteegen & Stigter culturele projecten en het Nederlands Letterenfonds) graag laten zien. Voor middelbare scholen ontwikkelden ze een lesbrieven waarmee docenten en leerlingen in de klas aan de slag kunnen. Scholen krijgen de mogelijkheid om in de loop van het vertaalproject een erkend literair vertaler uit te nodigen. Een bezoek neemt naar keuze een dagdeel of een hele dag in beslag. Tot 1 juli kunnen docenten laten weten of ze hier belangstelling voor hebben door een bericht te sturen naar post@letterenfonds.nl. Voor een vertalersbezoek wordt een kleine tegemoetkoming in de kosten gevraagd, maar het Nederlands Letterenfonds doet er alles aan om de kosten voor de deelnemende scholen zo veel mogelijk te beperken. Daarnaast is er voor geïnteresseerde docenten de mogelijkheid een masterclass bij te wonen van het succesvolle vertalersduo Bindervoet & Henkes, die half september plaatsvindt in de bibliotheek van het Letterenfonds in Amsterdam. Aanmelden kan eveneens via post@letterenfonds.nl. [JA]

De lesbrieven voor leerlingen en docenten zijn te downloaden op letterenfonds.nl

Hermans op toneel

De donkere kamer van Damokles is niet alleen W.F. Hermans' beroemdste boek, het is ook zijn populairste titel onder scholieren. Het oorlogsverhaal uit 1958 is een thriller, een verwarrend dubbelpotret en een nihilistische roman ineen. Henri Osewoudt heeft in zijn leven weinig opzienbarende prestaties tot hij in 1940 Dorbeck ontmoet die hem betreft bij het verzet. Dorbeck lijkt als twee druppels water op Osewoudt die hem bewondert als een betere versie van zichzelf. Gewillig voert hij Dorbecks opdrachten uit en als Nederland in 1945 wordt bevrijd, waant hij zich een held. Maar het leven keert zich tegen hem. Osewoudt wordt beschuldigd van landverraad, niemand gelooft dat hij in het verzet heeft gezeten. Steeds wanhopiger beroept hij zich op Dorbeck, maar die is spoorloos verdwenen. Hummelinck Stuurman Theaterbureau brengt de klassieker komend seizoen op toneel. Regisseur Ger Thijs castte Victor Löw als de verhoorder die Osewoudt na de oorlog aan de tand voelt. Osewoudt zelf wordt gespeeld door Hein van der Heijden, die vorig jaar de Louis d'Or won voor twee van zijn toneelrollen en dit jaar opnieuw is genomineerd. [JA]

De donkere kamer van Damokles speelt van september 2013 t/m half januari 2014. hummelinckstuurman.nl

FOTO: PIEK

Film by the Sea

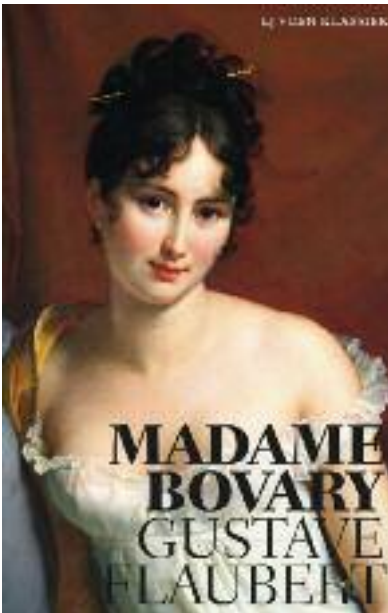
Film by the Sea, het Zeeuwse filmfestival dat dit jaar plaatsvindt van 13 tot en met 22 september, is hét festival in Nederland voor film en literatuur. Met haar focus op boekverfilmingen onderscheidt het zich van andere filmfestivals. Behalve veel literaire activiteiten (een boekenbal, workshops) is er de hoofdcompetitie waarin twaalf recente boekverfilmingen meedingen naar de Film by the Sea Award. Een jury van schrijvers, acteurs en regisseurs bepaalt wie wint. Vorig jaar was dat *Shadow Dancer*, gebaseerd op de roman van Tom Bradby. Daarnaast is er een jongerenjury van 25 Vlaamse en Nederlandse jongeren tussen de 16 en 23 jaar die speciaal voor hen geselecteerde films beoordeelt en een winnaar kiest die de Youth Jury Award ontvangt. Ook buiten de competitie worden er tijdens die tien septembere dagen in Zeeland veel literatuurverfilmingen vertoond. Het grote publiek kan haar stem uitbrengen voor de CPNB Film- en Literatuurpublieksprijs. Nieuw dit jaar zijn de literaire lunches, die plaatsvinden van 16 tot en met 20 september. Deelnemers krijgen het boek van de betreffende auteur een maand van tevoren opgestuurd. Tijdens de lunch is de schrijver aanwezig. Die leest voor, is gesprekspartner aan tafel en signeert. Na afloop wordt de favoriete film van de auteur vertoond, voorafgegaan door een inleiding. [JA]

filmbythesea.nl

Museum Meermanno

Museum Meermanno | Huis van het Boek is het oudste boekenmuseum ter wereld. Het ligt niet ver van het Malieveld, op nog geen kilometer afstand van het Centraal Station in Den Haag. Meermanno richt zich op het geschreven en gedrukte boek in heden en verleden, waarbij de vormgeving van het boek centraal staat. Ieder jaar worden er zo'n vier verschillende tentoonstellingen georganiseerd. Daarnaast is er het scriptorium, een 'middeleeuws' schrijfatelier waar bezoekers kennis kunnen maken met de wereld van het middeleeuwse boek. Je kunt er als een monnik van duizend jaar geleden met een ganzenveer een tekst kopiëren en illustreren. Ook is er een ouderwetse drukkerij waar je met losse loden letters een pagina kan zetten – een drukmethode die sinds de uitvinding van de boekdrukkunst in de vijftiende eeuw in zwang raakte. In de computerwerkplaats kun je een boek digitaal opmaken op de manier waarop dat tegenwoordig gebeurt. Deze zomer is er een expositie ingericht over de bibliotheek van Constantijn Huygens. Vanaf Meermanno is het niet ver naar het Letterkundig Museum, dat andere boekenmuseum in Den Haag. [JA]

meermanno.nl

Madame Bovary

Man Booker Prize-winnaar Julian Barnes noemde *Madame Bovary* eens 'de eerste grote shopping-and-fucking-roman'. En voormalig NRC-recensent Pieter Steinz schreef dat de eerste bladzijdes van Gustave Flauberts roman bij een ander boek lijken te horen, vanwege de verteller die in de rest van het verhaal niet meer voorkomt. Duidelijk is dat over de klassieker uit 1857 het laatste woord nog niet is gezegd. De Normandische doktersvrouw Emma Bovary, die zich door haar romantische boeken het hoofd op hol laat brengen en in een overspelige affaire tevergeefs probeert te ontsnappen aan een oersaai huwelijk, spreekt nog altijd tot de verbeelding. Veel schrijvers, onder wie Tolstoj en Couperus, wijdden zich aan hetzelfde onderwerp. Maar behalve een roman over een vrouw die ten onder gaat aan haar illusies is *Madame Bovary* ook een satire op de domheid van de kleinsteedse burgerij, schreef Steinz. 'Dat Emma Bovary eindigt met een maag vol arsenicum, is niet alleen een gevolg van schulden en schuldgevoel, maar ook van de verpletterende bekrompenheid van haar omgeving.' Het boek wordt door Atlas Contact opnieuw uitgebracht voor maar € 15,-. [JA]

Madame Bovary, Gustave Flaubert. Atlas Contact, € 15,-

Tien redenen om Tommy Wieringa te lezen

1. Omdat hij de Libris Literatuur Prijs 2013 heeft gewonnen met *Dit zijn de namen*.
2. Omdat iedereen dacht dat hij die prijs al met *Joe Speedboot* zou winnen (maar toen won K. Schippers).
3. Omdat hij 'allure' heeft en 'van internationaal formaat' is (dat zegt zijn uitgever Henk Pröpper).
4. Omdat *Dit zijn de namen* een 'echt en hecht literair werk' is, maar ook 'toegankelijk voor een breed publiek' (opnieuw de uitgever).
5. Omdat Wieringa grote thema's van deze tijd, zoals godsdienst en migratie, literair uitwerkt.
6. Omdat hij, voor hij de Libris Literatuur Prijs won, al acht keer genomineerd was voor een grote Nederlandse of Vlaamse prijs.
7. Omdat hij het Boekenweekgeschenk 2014 schrijft.
8. Omdat *Joe Speedboot* in 2005 de Nederlandse literatuur 'enterde met geweld en zwier' (Pieter Steinz).
9. Omdat dat boek sowieso een van de beste adolescentenromans is die in Nederland is verschenen.
10. Waarvoor hij terecht de Bordewijkprijs kreeg (voor de beste Nederlandstalige roman). [JA]

FOTO JOHAN JACOBS

Leesclub XXL

MEGAMANIFESTATIE – Dertig schrijvers bij dertig leesclubs, op dertig locaties in Amsterdam. Dansen toe. Zo zagen de organisatoren van Das Magazin Festival het voor zich en zo pakte het ook uit, op 18 mei jongstleden. Want praten over boeken is volgens hen nooit uit geweest. Alleen de vorm moest een beetje worden afgestoft.

DOOR STIJN AERDEN

Corine schrijft jeugdboeken, Maud is student en werkt in een boekhandel, Renske doet onderzoek naar schrijfvaardigheid op de basisschool, Roos heeft een boekensite... Het zijn doorgewinterde lezers, dat is het eerste wat opvalt bij het voorstelrondje. Vijfentwintig lezers – drieëntwintig vrouwen. Ze hebben gekozen voor Esther Gerritsen. De leesclub is neergestreken in de Openbare Bibliotheek Amsterdam, in de Harry Mulischzaal, een vissenkomp met vitrage, intiem en comfortabel: twee rijen knalrode fauteuils staan opgesteld in hoefijzervorm. Achter een tafeltje zit de schrijfster – ze gaat wat verleggen met haar vingers door haar haar, lacht dankbaar bij een compliment over haar boek, maar als de eerste vragen komen luistert ze aandachtig en formuleert haar antwoorden daarna zorgvuldig. ‘Het is niet dat ik makkelijker schreef vanuit het perspectief van de dochter dan vanuit die van de moeder,’ zegt ze, ‘Nee. Of misschien... soms. Die moeder is van weinig woorden, dat is lastig. Maar ze zijn allebei deel van me.’ De toehoorders hebben allemaal haar laatste roman *Dorst* op schoot. De kaft okerkleurig, een getekende, afgekloven vis voorop, de kop amechtig opgericht. ‘Dorst’ – die

titel komt natuurlijk ook voorbij. ‘Dorst... als een hunkeren dat nooit vervuld zal worden,’ zegt Gerritsen. ‘Er wordt ook veel in het boek gedronken,’ zegt Hetty op de tweede rij. ‘Ach ja, dat onstilbaar verlangen,’ knikt de schrijfster.

Uitverkocht

Das Magazin Festival. Op 18 februari verscheen het eerste bericht op Facebook. ‘*Das Magazin* heeft het evenement gemaakt’. Facebooktaal. Twee ‘likes’ kreeg het bericht. Het duurde eventjes voor mensen doorhadden dat het de makers van het tijdschrift ‘*Das Magazin*’ menens was. Ze gingen het echt doen: Amsterdam één dag tot de grootse leesclub van Nederland maken. Met dertig klinkende namen, ook dat nog eens: Adriaan van Dis, Tommy Wieringa, Connie Palmen... Voor elke auteur waren 25 tickets beschikbaar: voor € 27,50 kreeg je om te beginnen het boek toegestuurd; informatie over tijd en locatie volgden later. Binnen een paar dagen hadden zo’n 150 mensen aangegeven te zullen komen. De kaartverkoop moest toen nog beginnen. En toen die begon, ging het inderdaad snel: Christiaan Weijts, Philip Huff, Arjan Lubach, Esther Gerritsen... ze waren in een mum van tijd uitverkocht.

Ni-hiks

‘Je schrijft om het verhaal te ontdekken,’ zegt Esther Gerritsen. ‘Heel lang blijf je op zoek: waar moet het in godsnaam naartoe? Het begin van *Dorst* heb ik wel driehonderd keer herschreven. Maar als je de lijn eenmaal heb gevonden, gaat het

FOTO'S AMBER BECKERS

Esther Gerritsen

schrift Van Nederland. Jonge mensen die verhalen plaatsen – daar begint het allemaal mee. Dit moet iedereen nu eens gaan kopen.’ ‘Helemaal mee eens,’ zei de presentator.

Iets boekenclupperigs

De aanpak van Das Magazin Festival, de manier van promoten in de sociale media, de opkomst van ruim duizend man, het slotfeest in de Melkweg – wie er onvermoed binnenliep zou niet snel raden dat het om iets boekenclupperigs ging. Ja, de vrouwen waren flink in de meerderheid, maar de gemiddelde leeftijd van die vrouwen lag niet ver boven de dertig, zoals dat ook voor veel van de schrijvers gold. Hier stond een nieuwe generatie. Dit was de leesclub nieuwe stijl. De initiatiefnemers Daniël van der Meer (1986) en Toine Donk (1981) organiseerden vorig jaar zomer hun eerste: een lezersavond rond de schrijver A. Dautzenberg. Diens boek *Extra tijd* was nog niet uit – de aanmelders kregen het als manuscript in de bus. Er volgden zo’n tien edities. En op vakantie in Griekenland, woelend in zijn bed – het was er klam – bedacht Donk de volgende stap: waarom geen dertig leesclubs tegelijk? Een megalomaan plan, hij geef het graag toe, dat hij uiteindelijk met Daniël en drie stagiaires verwezenlijkte. Goodwill hadden ze, dat blijkt ook uit de eersteklas locaties waar de leesclubs terechtkonden, van Carré tot De Balie, van de OBA tot de Artis Bibliotheek.

Alles ontstaan uit de liefde voor het lezen. Dat geldt volgens Donk voor het tijdschrift *Das Magazin*, voor het ‘Literaturfest’ dat ze regelmatig in De Rode Hoed presenteren, en ook voor de leesclubs. ‘Want praten over boeken is nooit uit de mode geraakt, alleen de platforms die die mogelijkheid boden waren dat. Die moesten een beetje worden afgestoft om weer een jonger publiek aan te spreken.’

Trucje

‘DAMES EN HEREN, DE BIBLIOTHEEK SLUIT OVER TIEN MINUTEN, WILT U ZO VRIENDELIJK ZIJN...’ Esther Gerritsen wacht geduldig tot het geluid uit de speakers is weggestorven. Stemmen die je niet wil horen, daar was ze gebleven. ‘Ik heb een negatieve insteek die helpt,’ zegt ze. ‘Ik denk: dan schrijf ik maar een kutboek. Ja, ik ga gewoon een heel erg slechte roman schrijven. Dat is een truc die me ontslaat te luisteren naar die kritische innerlijke stem. Je moet jezelf al schrijvend kunnen verliezen. Desnoods door harde muziek op te zetten, of in een kroeg te gaan zitten schrijven, of door heel snel heel veel woorden te tikken... Uiteindelijk kom je dan toch weer uit bij iets waarvan je denkt: hé, joh, interessant.’ ‘LADIES AND GENTLEMEN, THE LIBRARY WILL CLOSE IN...’ Hoe neger je hinderlijke stemmen? De 25 deelnemers in de Harry Mulischzaal waren blij dat Esther Gerritsen er een trucje op had gevonden. ...

sneller. Dan kun je gaan schiften: dit hoort erbij, dat niet.’

‘En intussen laat je het aan allerlei mensen lezen?’ vraagt gespreksleider Niña Weijers.

‘Absoluut niet,’ zegt de schrijfster geschrokken. ‘Mijn redacteur is de eerste die het onder ogen krijgt. Ik ben dan benieuwd naar zijn leeservaring. Ik wil weten wat hij ervan vindt – ik wil geen suggesties. Ik wil horen: “Hier haak ik af. Dit snap ik niet. Waarom komt er hier een kapper binnenlopen?”’

‘Waarom wil je geen suggesties?’ vraagt lezer Roos.

‘Ik vind het lastig om meningen van anderen in mijn hoofd te hebben. Dan wil ik al die mensen tevreden gaan houden. Nee, ik moet zo veel mogelijk stemmen uitbannen, om te beginnen die van mezelf. Mijn eigen, innerlijke stem die onder het schrijven zegt: “Niet interessant. Laat maar. Saai. Dit wordt ni-hiks.”’

Antoinette steekt vluchtig haar vinger op. ‘Je schrijft over een beetje een autistische moeder en een manische dochter. Hoe verdiep je je in die rare werelden? Hoe maak je je die eigen?’

Kopen

Alle vragen van lezers zijn goede vragen. Dat benadrukte Adriaan van Dis nog eens in *De Wereld Draait Door*. Drie dagen voor het spektakel losbarstte, werd er in de uitzending aandacht aan besteed. ‘Die mensen zijn naar jou toegekomen, die hebben jouw boek gelezen,’ zei hij. Nee, alle vragen deden ertoe. Hij prees het initiatief en tot slot pakte hij het tijdschrift *Das Magazin* op, schudde het voor de camera flink heen en weer en sprak in hoofdletters: ‘Het Leukste Literaire Tijd-

‘Een stripblad in kleur, dat was wat hoor, vlak na de oorlog’

Petra Laseur (1939), dochter van actrice Mary Dresselhuys en acteur Cees Laseur, is actrice. 54 geleden speelde ze haar eerste rol bij de Nederlandse Comedie. Tot twee keer toe won ze de Theo d’Or voor de belangrijkste vrouwelijke hoofdrol van het seizoen. Laseur was onder meer te zien in de films *De stille kracht*, *Familie* en *Bride Flight*. In de hit-musical *Soldaat van Oranje* speelde ze de rol van Wilhelmina. Onlangs was ze naast Aart Staartjes, Bram van der Vlugt en Kitty Courbois te zien bij Omroep Max in de telefilm *Nooit te oud*, over het leven in zorgcentrum Voorstaete.

DOOR JOUKJE AKVELD

Rie Cramer

‘Ik groeide op aan het Merwedeplein in Amsterdam. Op de Montessorischool moest ik als linkshandig meisje rechts leren schrijven. Daardoor heb ik een jaar lang gestotterd en werd mijn dyslexie gigantisch. Op school raakte ik achter en lezen was niet bepaald een hobby van me. Thuis stonden twee boekenkasten met onder andere drie delen van de Sprookjes van Andersen en de verhalen van mevrouw van Osselen-van Delden. Om de hoek was boekhandel Blankevoort.

Daar hadden ze in een hoekje een bibliotheek, waar ik met enige regelmaat kwam.

Deze uitgave van *Moeder de Gans* is nog van mijn moeder geweest. Hier op het titelblad staat het: Mary Dresselhuys uit Tiel. De tekeningen zijn van Rie Cramer, daar waren we dol mee bij ons thuis. *Lenteliedjes* is ook door haar geïllustreerd. Dan ging mijn moeder achter de piano zitten en zongen we samen.’

De ster van Bethlehem

‘Thuis deden we niets aan het geloof, maar op een gegeven moment vond mijn moeder dat we iets van de bijbel moesten weten. Ze haalde *Vertellingen uit den bijbel voor onze heele kleintjes* in huis en na school moest ik naar het verteluurtje in de Remonstrantse kerk in de Diepenbrockstraat. Een vrouwelijke dominee, mevrouw Modderman, vertelde verhalen uit de bijbel. Ik was een jaar of zeven en vond ze doodeng. Maar ik heb daar wel mijn debuut gemaakt. Met kerstmis speelden ze een opvoering van *De ster van Bethlehem* van Martinus Nijhoff en ik was het kind uit de scène met de Romeinse soldaat. Als ik me kwaad maak, weet ik de tekst nog. Niet dat ik

vanaf dat moment actrice wilde worden, ik was vooral woedend op m'n moeder. Thuis moest ik met haar de tekst repeteren. Zij speelde de soldaat en ik vond dat ze dat bespottelijk deed. Daar hadden we dan vliegende ruzie over.'

A.A. Milne

'In *Toen wij heel jong waren* van A.A. Milne staat het gedicht "Halfweg", waarbij Shepard een pentekeningetje heeft gemaakt van een kind op een trap. Ik zou het voordragen op school en vond dat dat alleen op een trap kon. Toen heeft de juf de trapleer uit de gang gehaald en daar ben ik op gaan zitten. Later heb ik het gedicht nog verschillende keren voordragen. De laatste keer was op de begrafenis van Roef Ragas. Een paar jaar daarvoor hadden we samen in *Far Away* gespeeld bij Het Nationale Toneel en tijdens de repetities hadden we het vaak over Winnie de Poeh. "Halfweg" is zo'n mooi gedicht. Het is een kindergedicht, maar evengoed. Dat Milne vooral leuk is voor kinderen is een misverstand, zijn humor spreekt juist volwassenen aan. En dat plaatje van Shepard is *smashing*.

In 1946 logeerden we 's zomers in Hattem op de Veluwe. Daar waren twee Amerikaanse meisjes die de *Donald Duck* bij zich hadden. Dat was wat hoor, zo vlak na de oorlog, een stripblad helemaal in kleur. Het was nog eens wat anders dan mevrouw van Osselen-van Delden – ik viel van m'n stoel van verbazing. Het blad was natuurlijk in het Engels, dat kon ik niet lezen zoals ik ook die meisjes niet kon verstaan. Mijn vijf jaar oudere zusje kon het al wel een beetje, dat vond ik zeer ellendig. Het gevolg van die frustratie is dat ik daarna nooit meer een stripboek heb ingekeken.'

Familie Doorsnee

'De leeslijsten op de middelbare school vond ik te vervelend voor woorden. Je had nog geen tv en internet als afleiding, maar evengoed begon ik er niet aan. Voor mij was het net als pianoles, dat studeren vond ik ook verschrikkelijk. Meestal lukte het van geen kant. Dan riep mijn moeder: "Ga maar door, 't lost zich wel op!"

Eigenlijk ben ik pas gaan lezen toen ik mijn eerste echtgenoot ontmoette. Die werkte bij boekhandel Premisela en zijn boekenkast was heel wat groter dan die bij ons thuis. Hij had bijvoorbeeld alle Simenons, die ben ik achter elkaar gaan

lezen. Ik vond het wel spannend, zoiets kende ik niet. Dat je begon en dacht: hoe zal het aflopen? Echte *whodunits* waren het.

Toen ik kind was gingen mijn ouders uit elkaar en vertrok mijn vader naar Den Haag waar hij directeur was van de Haagsche Comedie. Ik zag hem alleen als hij eens in de twee weken naar Amsterdam kwam voor de opnamen van *De familie Doorsnee*. Dat was een hoorspel van Annie M.G. Schmidt met muziek van Cor Lemaire, maar dan sneller en moderner – een wekelijkse radiosoap. Die opnamen waren met publiek en ik was daar altijd bij. Er waren zulke mooie liedjes bij, "Ali Cyaankali" of "Geachte cliënten, 't wordt lente", geweldig vond ik dat. Annie was er dan ook, een aardige mevrouw, hoewel ik haar niet goed kende. Ik was meer bezig met de acteurs. Kees Brusse speelde de zoon van het gezin en ik was natuurlijk verliefd op hem, ook al was hij honderd jaar ouder. Er was trouwens altijd een hoop gelazer rond die teksten van Annie want ze gebruikte woorden als "kontje" en "bil" en in 1952 mocht dat niet van de VARA.'

Martin Veltman

'Ik heb Annie M.G. Schmidt veel voorgelezen aan mijn kinderen, net als *Paulus de boskabouter*. Die stemmen kon ik goed nadoen, vooral die van Eucalypta. Verder herinner ik me *Mad About Madeline* van Ludwig Bemelmans over het kostschoolmeisje Madeline. Favoriet was het verhaal waarin Madeline een blindedarmontsteking krijgt: "Everybody had to cry, not a single eye was dry."

Mijn tweede echtgenoot was de dichter Martin Veltman. Door hem ben ik gedichten gaan lezen. Niet alleen het lichtere genre, zoals ik kende van Annie M.G. Schmidt, maar ook het zwaardere werk, eigenlijk alles door elkaar. Zelf schreef hij verzen met een vaste vorm: sonnetten, kwatrijnen, quintijnen. Ja, je zou kunnen zeggen dat de mannen in mijn leven me aan het lezen hebben gebracht.'...

Leidseplein

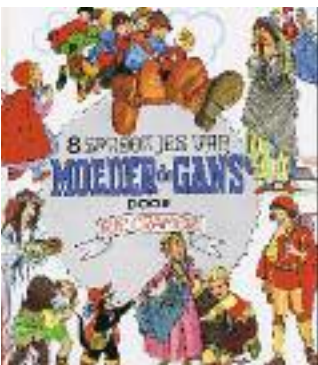
Ik zat in vroege zon op het terras.

Het voorjaar had het gras al geur gegeven.

Toen stond daar de mongool in winterjas

en blies de blokfluit of hij de koning was.

Zijn lied kwam als een ster voorbijgedreven.

'SCHILDEREN HEEFT EEN ANDER RITME'

EEN KIJKJE IN HET ATELIER VAN TOM SCHAMP – Hij won dit voorjaar de Boekenpauw voor *Het leukste ABC ter wereld* en daar bovenop ook nog eens een van de prijzen van de Kinder- en Jeugdjury Vlaanderen met *Fred en de wolk* (samen met schrijver Dirk Nielandt). Bovendien is hij een van de zeldzame Vlaamse illustratoren met een uitverkocht retrospectief van bijna 200 pagina's. Toch noemt Tom Schamp zonder blikken of blozen Rien Poortvliet ('die reactionaire oude brompot') in zijn lange rij inspiratiebronnen. 'Ik was er gek op als kind. Zo'n konijn is niet na te tekenen.'

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Tom Schamp is ontwerper van zijn eigen wereld. Het huis dat hij deelt met levensgezel Katrien en hun zoons Nick en Isaac is een gesamtkunstwerk waarin alles vrolijk is versierd en ingebed in een totaalontwerp – van strakke vloeren en retrokasten tot beschilderde traptreden en een gedecoreerde piano. In de werkkamer, die met grote ramen uitzicht geeft op de tuin, staan twee computers tegenover elkaar opgesteld. De muren zijn behangen met strak uitgelijnde ontwerpen, de administratie is weggewerkt in versierde ordners. Voor het raam staan kinderstoeltjes, die binnenkort in productie gaan. 'Kijk, je kunt ze ook omdraaien. Er moet altijd een boven- en onderkant aan zitten.'

Broodrooster

Het is typisch Schamp, dat surrealistische omdraaibare of uitklapbare perspectief. Zijn hardkartonnen prentenboeken over poes Otto die rondrijdt in een wereld vol auto's, flatgebouwen en bruggen, kun je ronddraaien en van alle kanten bekijken. 'Een vondst van mijn zoon,' vertelt Schamp. 'Hij speelde vroeger graag in mijn werkkamer en stalde dan alle auto's uit rond mijn bureau.' Hij haalt een stapel auto's tevoorschijn. Ze zijn flink van formaat, aan de voor- en achterkant beschilderd. De oren van de olifant in zijn circuswagen vormen aan de achterkant twee boterhammen die uit een rijdend broodrooster steken. 'Dat scheelt ruimte, anders raakt het hier vol. En ik houd ervan om te werken met beperkingen.'

Homestudio

Schamp is zeer bedreven als ontwerper, maar schilderen blijft zijn basis. 'De vorm vertrekt altijd vanuit een geschilderd vlak, daarmee bepaal je je hand. En het is fijn om te doen. Schilderen heeft een ander ritme, het zorgt dat er een onbewust proces in gang wordt gezet.' De computer is complementair en gebruikt hij als een soort 'homestudio'. Op zijn werktafel legt hij de vierkanten van een Otto-achtergrond in elkaar als een puzzel. 'Als de beelden eenmaal zijn ingescand en in mijn beeldbank zitten, kan ik ze een plaats geven in het grote vlak. Daar kan ik eindeloos mee spelen.' Het is de combinatie van die grote geregisseerde beweging en de rijke overdaad aan details, die zijn werk zo aantrekkelijk maakt. Overal zitten kleine grapjes verstopt: sneeuwvlokken van Chagall, de lappendeken van Elmer, aangeklede dieren van Richard Scarry. 'Ik kijk graag naar kunstenaars, probeer ze soms na te doen. Dat kan, want ik heb één grote beperking: ik kan alleen maar schilderen als mezelf. Ook als ik een Chagall nateken, het ziet er altijd uit als een Schamp.' ●●●

Ontwerp voor een dierenpuzzel

UIT: *Otto in de luchthaven*

Verschillende edities van *Otto*

Tom Schamp (Mortsel, 1970) volgde de opleiding Toegepaste grafiek aan het Sint-Lukas Instituut in Brussel en studeerde aansluitend een jaar in Polen. Na zijn opleiding werkte hij als zelfstandige voor uitgeverijen en voor verschillende reclame- en grafische bureaus, waar hij van alles ontwierp – van platenhoezen, affiches, kalenders en websites tot jaarverslagen. Daarnaast maakt hij illustraties voor Belgische, Nederlandse en Franse tijdschriften. In 2001 ontving hij zijn eerste Boekenpluim (het Vlaamse equivalent van het Zilveren Pen-seel) voor *Mijn zus draagt een heuvel op haar rug* van Ed Franck. In 2008 won hij zijn eerste Boekenpauw (het Vlaamse Gouden Pen-seel) voor *De zesde dag* en dit jaar opnieuw voor *Het leukste ABC ter wereld*. Schamps werk is verschenen in 21 landen, van Hongarije tot Korea. In 2010 zond Canvas een documentaire uit over zijn werk als vormgever. De uitzending is te bekijken via tomschamp.com.

FOTO SJOERD VAN DER HUCHT

'LEZEN GAAT ALTIJD OVER JEZELF'

ONDERZOEK NAAR LEESBELEVING – Wat doet het klassieke boek bij kinderen op de basisschool en in hoeverre verandert dat bij de overstap naar de middelbare school? Stichting Lezen vroeg onderzoeksbureau SARV International om de verschillende dimensies van leesbeleving te onderzoeken in een kwalitatief onderzoek. Een van de conclusies: 'Door lezen wordt het voorstellingsvermogen enorm geprikkeld. Het is een rijke visuele ervaring.'

DOOR ANNEMARIE TERHELL

Wat Maarten Kleijne, directeur van SARV International, het meest frappeerde tijdens het onderzoek was dat lezen een ervaring is die zo veel verschillende processen in werking zet. 'Alle mentale, sensorische en zintuiglijke vermogens treden in werking.' 'Ook het geheugen speelt een belangrijke rol, en het associatief vermogen wordt enorm getraind,' vult mede-directeur Liliane van Lier aan: 'In de praktijk is lezen vaak te veel een bijproduct van de les Nederlands. Je leest voor de grammatica en de woordenschat, maar er zit nog zo veel meer aan vast. Door het lezen van een boek leer je ook analyseren, dromen, identificeren en interpreteren. Lezen gaat altijd over jezelf, of je nu een meidenboek leest of een handleiding om scooters te repareren. Het gaat over waar jij op dat moment mee bezig bent en waarmee je jezelf verbindt.'

Kantelpunt

Voor het onderzoek werden door middel van groepsprocessen en diepte-interviews zes leerjaren onderzocht, van groep vijf tot en met acht van de basisschool, de brugklas en klas drie van de middelbare school. Een opvallend resultaat: de leesbeleving kantelt sterk na groep acht. Van Lier: 'Op de basisschool kunnen alle leerlingen nog boeken noemen waar ze vol van zijn. In de brugklas verdwijnt het leesplezier naar de achtergrond door alles wat je moet doen om aan de eisen

van school te beantwoorden: huiswerk, schoolboeken, het lezen van verplichte titels en het maken van leesverslagen. Een enkeling geniet er nog van, maar meestal in stilte.'

Vrij Lezen

Lezen is immers een individuele en vrij geïsoleerde bezigheid, die haaks staat op het communicatieve aspect van social media die rond diezelfde leeftijd hun intrede doen. Smart-phones en social media vormen dan ineens een forse concurrent op de tijdsbesteding. Van Lier: 'Toch heeft ook het dagelijks lezen van vluchtige berichten meer betekenis dan het lijkt. Facebook en Whatsapp gaan over echte dingen die echte vrienden bezighouden. Maar het mist wel diepgang. Je zou leerlingen bewuster moeten maken van de meerwaarde van boeken.' Dat kan bijvoorbeeld door lezen breder in te zetten in het onderwijs, weet Kleijne. 'Het creëren van de juiste randvoorwaarden in de klas is heel belangrijk. Te veel goedbedoelde leesbevorderende pogingen van leraren en ouders stranden. Er wordt niet vanuit het kind gedacht, maar vanuit wat de volwassene vindt dat het kind zou moeten. Wij zeggen: laat ze lezen op gebieden waar hun affiniteit toch al ligt. Daar liggen kansen, zeker in de brugklas. Na vijf motorboeken zijn ze klaar voor iets anders, en wie weet voert de weg wel van Harry Potter naar Harry Mulisch.' Een succesvolle vorm is bijvoorbeeld vrij lezen, een moment waarop iedereen in de klas bezig is met zijn eigen, zelfgekozen boek. Van Lier: 'Zorg daarbij ook voor variatie in verwerkingsvormen. Maak eens gebruik van de telefoon, laat leerlingen een filmpje maken, een gedicht schrijven, geef ze een actieve vrijheid om creatief te verbeelden wat ze hebben gelezen. Er zijn duizend manieren waarop je kunt laten zien wat het voor jou heeft betekend. Daarmee voorkom je dat er alleen een boekverslag van internet wordt gedownload en wordt het lezen weer een positieve ervaring.' ●●● www.lezen.nl

FOTO'S BARAKO

Winnaars finale basisscholieren, vlnr: Lucas de Sterke (1ste prijs), Nathalie Zoet (2de prijs), Amir Haji (3de prijs) en Caro Spittje (voordrachtsprijs)

Een pen die Kees heet

Een jong meisje staat achter een kathedr voor een bomvolle theaterzaal. Ze draagt haar gedicht voor: '[...] Jij ligt nu / In dat graf / Zo stil / Zo alleen / Wij kwamen vaak naar jou toe / Dat wordt steeds minder / Jij bent mijn moeder.'

De zaal is muisstil. Het meisje blijft rustig, zoekt af en toe het publiek. 'Ik mis je thuis nog meer / Ik heb je nodig / Zoals elk kind zijn moeder nodig heeft.'

Mensen uit het publiek vegen schielijk de wangen droog, voor het applaus losbarst. Knap noemde de jury het later, dat ze kalm bleef en op een natuurlijke manier contact bleef maken met het publiek. En moedig vooral, dat ze haar hart op tafel durfde te leggen. Zo won Caro Spittjes op 22 mei in het MC Theater in Amsterdam de voordrachtsprijs in de VERS-finale voor basisscholieren.

DOOR EVA GERRITS

Busladingen

Het was de slotmanifestatie van de vijftiende editie van VERS, een initiatief van School der Poëzie in samenwerking met Stichting VSB Poëzieprijs en Poetry International. Via poëzielessen, debatten en PoëzieRevues maken honderden Nederlandse en Vlaamse jongeren elk jaar kennis met het werk van VSB Poëzieprijs-genomineerden. In voorrondes bepalen deskundige jury's welke jonge dichters uit het basis- en voortgezet onderwijs naar de landelijke finales mogen. Die vinden plaats tijdens de slotmanifestatie, dit jaar gehouden in het Amsterdamse Westerpark. Busladingen kinderen, van Antwerpen tot Leeuwarden, vulden het MC Theater bij elke finale tot de nok. Voorafgaand werden deelnemers vermaakt tijdens een literaire rondvaart door de Amsterdamse grachten met echte schrijvers en dichters aan boord. En met andere poëtische activiteiten, zoals een bezoekje aan Madam Chou Chou, een waarzegster met priemende ogen, die voor ieder kind dat durfde plaats te nemen, het juiste gedicht wist te kiezen. De dag werd afgesloten met een debat- en essaywedstrijd voor jongeren.

Knippen met je vingers

Naast het podium wachten de finalisten, neurotisch nagelbijtend of met opgestoken duimen richting zaal, hun beurt af. Voordrachten worden professioneel begeleid op gitaar of keyboard, terwijl het publiek een wedstrijd wie-het-luidruchtigst-aanmoedigt houdt. Tot presentatrice Hadassah de Boer ingrijpt: 'Net als bij slampoetrywedstrijden: laat je horen door met je vingers te knippen!' en het gegil wordt vervangen voor het geluid van droge tikken, als een regenbui op het theaterdak. De Marokkaans-Nederlandse band Kasba verleidt het publiek tussendoor tot een dansje op het podium, tekenaar Chiel te Bokkel laat zich aan een tafeltje op het podium inspireren tot illustraties bij de gedichten.

Juryvoorzitter en VSB Poëzieprijswinnaar Ester Naomi Perquin prijst de winnaars. In de jongste groep Lucas de Sterke uit Ede, die met zijn gedicht 'Bijzondere pen' laat zien hoe een dichter de werkelijkheid kantelt ('Ik ben dol op die pen / Ik heb hem zelfs een naam gegeven / Kees'). En middelbare scholier Koen Leeuwenburgh van het Rotterdamse Marnixgymnasium, die tot zijn verbazing wint met 'De lamp', dat hij in een halve les Nederlands neerpande. 'Zoomt mooi in op een kleine gebeurtenis en toont ons wat daar allemaal in schuilt,' aldus Perquin.

Bakvissen en branieschoppers

In de laatste finale wisselen debaters en essayisten elkaar af. Pepijn van Arnhem uit Hengelo wint de essaytrofee met zijn betoog over seks en poëzie, die het meest banale kan verheffen. De debaters schermen over stellingen als 'Poëzie maakt de wereld beter', terwijl presentator Rick de Leeuw rondstuitert: 'Je bent er klaar voor? *You were bórñ ready!*' De Vlaamse debater Alexander Pels wint met overtuigende argumenten en grappen: 'Zoals Goebbels ooit zei: "Noem het woord cultuur en ik trek mijn pistool".'

Dat inspireert Kees van Kooten, die vlak voor het einde van de avond zelfs de grootste bakvissen en branieschoppers stil krijgt met zijn lezing over de kracht van poëzie. 'Denk daarover na, zeker in deze tijd – als nu het woord "cultuur" valt, trekt de minister zijn zakrekenmachine.' ●●●

Voor meer informatie over VERS, School der Poëzie en de winnende gedichten: schoolderpoëzie.nl

HET JAAR VAN HET VOORLEZEN 2013

FOTO JANIEK DAM

BoekStart Babyboekje van het Jaar

Tijdens een feestelijke bijeenkomst in het Letterenhuis Amsterdam werd op 27 mei *Nijntje en de wilde dieren*, het BoekStart Babyboekje van het Jaar, overhandigd aan Ruben Nicolai, ambassadeur Jaar van het Voorlezen 2013. Deze nieuwe boekenprijs richt zich op jonge kinderen: baby's en dreumesen tot anderhalf jaar. De genomineerde boekjes waren *Blokboekje Spelen* en *Nijntje en de wilde dieren* van Dick Bruna (Mercis Publishing), *Zie je mij?* van Elly van der Linden (Clavis), *Baby ziet... Kijkboek* (Oogappel), *Piep! Een nieuwe dag* van Fleur van der Weel (Querido). BoekStart is vanuit de bibliotheek georganiseerd, ruim 90 procent van de bibliotheken doet mee met het project.

>>> boekstart.nl

Voorlezen op Vaderdag

In het kader van het Jaar van het Voorlezen werden alle basisschoolkinderen opgeroepen om hun ouders voor te lezen op Moeder- en Vaderdag. Een voorleesverhaal is een origineel cadeau en maakt het zelfgemaakte ontbijt op bed extra feestelijk, zeker als naast een croissantje en glaasje jus een zelfgemaakte tekening ligt die bij het verhaal past. Linde (11 jaar) en Ilja (10 jaar) verrasten hun vader met *Keepvogel – Nachtpannenkoeken* van Wouter van Reek. Ilja: 'Hij vond het heel erg leuk, we hadden heel geheimzinnig gedaan en hij had niet verwacht dat we zouden gaan voorlezen! Hij moest heel erg om het verhaal lachen en vooral om de tekeningetjes. We hebben daarna ook nog een stuk uit *Het leven van een loser* gelezen.'

>>> jaarvanhetvoorlezen.nl

BoekStart Baby Voorleesrecord

Op 26 juni wordt in Utrecht het record voorlezen aan baby's gevestigd. Voorleesambassadeur Ruben Nicolai zal in de Centrale Bibliotheek voorlezen aan ruim honderd baby's tegelijk. De recordpoging vindt plaats in het kader van het Jaar van het Voorlezen en het vijftigjarig bestaan van BoekStart. De organisatie wil hiermee aandacht vragen voor het belang van voorlezen aan jonge kinderen. Ook wordt gevierd dat vanaf 1 juni 2013 alle vestigingen van de Bibliotheek Utrecht een eigen BoekStarthoek hebben. Indien de recordpoging slaagt, wordt dit vastgelegd in het World Guinness Book of Records.

>>> boekstart.nl; bibliotheekutrecht.nl

Voorleesmarathon 'Nederland Leest'

Op 13 november 2013 – tijdens de campagne 'Nederland Leest' – zullen bekende en onbekende Eriks en Erica's het boek *Erik of het Klein Insectenboek* van Godfried Bomans voorlezen in de Bibliotheek Rotterdam. Het boek, over Erik Pinksterblom die op een nacht het schilderij *Wolfei* binnenstapt en terecht komt in de wereld van de insecten, staat dit jaar centraal in de campagne. Met deze ludieke voorleescampagne brengt De Leescoalitie het belang van voorlezen voor iedereen onder de aandacht, van baby's, jonge kinderen, tieners en volwassenen tot senioren. Alle bibliotheken worden uitgenodigd om aan te haken met een eigen voorleesevenement.

>>> nederlandleest.nl; bibliotheek.rotterdam.nl

En verder

Tijdens de Week van de Alfabetisering vinden er verschillende voorleesactiviteiten plaats, zoals een voorlees-estafette. De Week vindt dit jaar plaats van 8 t/m 15 september 2013.

>>> weekvandealfabetisering.nl